

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

HOEVER MET DE HARMONISATIE VAN DE EUROPESE BELASTINGEN?

Openingsles van het Academiejaar 1970-1971 aan de Fiscale Hogeschool te Brussel

door Prof. Mr. Baron VAN HOUTTE, Minister van Staat, Hoogleraar te Gent en te Luik.

1. De «harmonisatie» van de Europese belastingen is een onderwerp waarover reeds een omvangrijke literatuur bestaat.

In de juridische vaktaal is het woord zeker een neologisme. Het komt voor de eerste maal voor, als ik me niet vergis, in artikel 99 van het verdrag van Rome van 25 maart 1957 houdende oprichting van de Europese Economische Gemeenschap. In dat artikel krijgt de Commissie, t.z. het uitvoerend orgaan in de Euromarkt, opdracht om te onderzoeken op welke wijze de wetgevingen van de verschillende Lid-staten met betrekking tot de omzetbelasting, de accijnzen en de andere indirecte belastingen, met inbegrip van de compensatiemaatregelen in het intra-Europees verkeer kunnen «geharmoniseerd» worden in het belang van de gemeenschappelijke markt.

Deze opdracht heeft de Commissie inderdaad vervuld. Is het niet ten gevolge van gebiedende richtlijnen van de Europese overheid dat de bestaande omzetbelastingen, door een belasting over de toegevoegde waarde vervangen of, vanaf 1971 — wat later evenwel in Italië — zullen vervangen worden? Dat was een beslissende stap op weg naar harmonisatie maar uit recente verklaringen, en o.m. uit mededelingen in verband met het zgn. plan Bare — een plan dat streeft naar eenmaking van het Europees muntstelsel — wordt de noodzakelijkheid van de «harmonisatie» van de Europese belastingstelsels opnieuw beklemtoond, en ditmaal niet enkel in de sector van de verbruiksbelastingen, maar ook in bepaalde sectoren van de directe fiscaliteit.

Ik heb dan ook gemeend dat het wel interessant zou zijn, in deze openingsrede van het academiejaar 1970-1971 van de Sint-Aloysius Handelshogeschool en van de Fiscale Hogeschool, even te onderzoeken wat door «harmonisatie» van de Europese belastingen eigenlijk wordt bedoeld en in hoever deze harmonisatie wenselijk, althans mogelijk is, gelet op de huidige politieke structuur van Europa.

2. Niet alleen het woord, maar het begrip zelf «harmonisatie» is in fiscale teksten iets nieuws. Op andere plaatsen in het Verdrag van Rome is er sprake van opstelling van gemeenschappelijke tarieven, nl. waar beslist wordt dat de douanerechten in het intercommunautair goederenverkeer zullen worden afgeschaft en één enkel

buitentarief toegepast voor het goederenverkeer met derde landen. Hier gaat het niet om «harmonisatie» maar om éénmaking, een begrip dat aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Van éénmaking zijn ook heel wat precedenten. In het verleden werden reeds een aantal internationale overeenkomsten bilateraal, of zelfs multilateraal, gesloten tot éénmaking (unificatie) van bepaalde hoofdstukken van de wetgeving. Denken wij bv. aan de Geneefse verdragen van 7 juni 1930 ter uitvoering waarvan de uniforme wet op de wissel en het orderbriefje in het Belgisch Wetboek van Koophandel werd ingelast door de wet van 31 december 1955. In één sector van het belastingrecht, nl. dat van de douanerechten hadden wij in België reeds een lange ervaring opgedaan van de unificatie van wetten en reglementen, vóór dat de Europese Economische Gemeenschap tot stand kwam en wel als gevolg van de Economische Unie met het Groot-Hertogdom Luxemburg (sinds 1 mei 1922) en, na de Tweede Wereldoorlog, van de Benelux.

3. Harmonisatie is blijkbaar wat anders dan unificatie. In artikel 99 van het Verdrag van Rome hebben de Lid-Staten zich er zeker niet toe verbonden identieke teksten in hun nationale wetgeving in te voeren over de onderwerpen van fiscaal recht, in het artikel vermeld. Er is zeker een logisch verband tussen artikel 99 — de enige plaats in het handvest van de Euromarkt waarin het woord «harmonisatie» voorkomt — en het artikel dat er onmiddellijk op volgt, nl. artikel 100, op grond waarvan de Lid-Staten er naar moeten streven «nader tot elkaar te brengen» dus tot «toenadering» of «aanpassing» (Fr. «rapprochement») van hun wetgevingen voor deze onder de wettelijke en administratieve bepalingen welke «rechtstreeks van invloed zijn op de instelling of werking van de gemeenschappelijke markt».

4. In de omgangstaal betekent «harmonieën» — het woord «harmoniseren» is ook taalkundig een neologisme — in de letterlijke zin: «doen samenklinken», in figuurlijke zin: «samenpassen, doen overeenstemmen». Belastingen van verschillende landen harmonieën is dus: waar er aanrakingspunten zijn tussen de belastingssystemen van verschillende landen, maken dat deze systemen

vergelijkbaar zijn, dat de structuur van de belasting in één land (o.m. de keuze van het belastingobject, de berekening van de grondslag, de bepaling van de belastingplichtige — n.b. niet noodzakelijk de tarieven —) zou overeenstemmen, althans wat de hoofdlijnen betreft, met de structuur van de corresponderende belasting in het ander land.

5. Deze tekstinterpretatie wordt trouwens bevestigd door de politiek gevoerd in de schoot van de Euro-markt i.v.m. de toepassing van artikel 99 van het Verdrag van Rome. De Europese overheden aanvaardden de conclusie van het op 5 april 1960 opgericht Fiscaal en Financieel comité (naar de naam van zijn voorzitter «Commissie Neumark» genoemd) dat het voortbestaan in de landen van de Gemeenschap, Frankrijk uitgezonderd, van diverse belastingen op de goederenomet met «cascade» heffing, zoals onze overdrachtaks, de Duitse «umsatzsteuer» etc... nooit zou toelaten de voornaamste doelstelling van het verdrag te bereiken, nl. het totstandkomen van een werkelijke eenheidsmarkt, hetgeen de internationale fiscale neutraliteit van de belasting van de goederenomet veronderstelt m.a.w. de volstrekt gelijke fiscale behandeling, binnen de gemeenschap, van het nationale en van het ingevoerde produkt ⁽¹⁾. Dat is inderdaad het beginpunt van de wordingsgeschiedenis van de belasting over de toegevoegde waarde, die, zoals ik eraan herinnerde bij de aanvang van mijn betoog, het algemeen Europese systeem van belasting van de goederenomet moet worden vóór einde 1971.

Deze wordingsgeschiedenis is voldoende bekend. Maar waar ik wel uw aandacht wil op vestigen is de methode (of de strategie) van de Europese autoriteiten, zoals die blijkt uit de opeenvolgende richtlijnen betreffende de B.T.W. De Raad van de Europese Economische Gemeenschap heeft geenszins aan de Lid-Staten bevolen een uniform systeem van belasting over de toegevoegde waarde in te voeren op een bepaalde datum (nl. 1 januari 1970). Dat zou unificatie, geen harmonisatie hebben betekend van een belangrijk deel van het belastingstelsel van de Lid-Staten. In de twee richtlijnen van de Raad, van 11 april 1967, wordt aan de Lid-Staten geboden de bestaande omzetbelastingen te vervangen door een belasting over de toegevoegde waarde, waarvan de structuur en de wijze van toepassing op vrij gedetailleerde wijze beschreven zijn. Maar de richtlijnen voorzagen nochtans — en dit wens ik nu bijzonder te onderstrepen — de mogelijkheid voor de Lid-Staten, althans 'n een nog niet bepaalde overgangperiode, om uiteenlopende nationale regelingen voor te stellen voor een aantal punten, waaronder zeer belangrijke zoals: de tarieven en het al of niet toepassen van het nieuw systeem op de kleinhandelsfase van de distributie ⁽²⁾.

6. Uit de wijze waarop de Commissie van de Euro-markt artikel 99 van het Verdrag van Rome hanteert blijkt dus wel dat «harmonisatie» — die, zoals reeds gezegd, geen unificatie of onmiddellijke gelijkstelling van belastingssystemen betekent — een dynamisch begrip is. Het harmonisatieproces zou moeten leiden, in het eindstadium, tot eenmaking van de wetgevingen. Dat komt wel logisch voor. Maar deze eenmaking van de fiscale wetgevingen veronderstelt ook eenmaking van de budgettaire politiek, dus de politieke eenmaking van Europa.

Welnu, in het geval van de belasting over de toegevoegde waarde, alsook i.v.m. andere hoofdstukken van de belastingpolitiek gaan de Europese autoriteiten zeer realistisch te werk. Zij geven zich er wel rekenschap van dat de perfecte harmonisatie, t.t.z. de eenmaking van de fiscale wetgevingen momenteel onmogelijk is, en trou-

wens niet noodzakelijk voor een normale (d.w.z. een niet perfecte, maar toch behoorlijke) werking van de gemeenschappelijke markt. Wanneer immers de structuur van de belastingstelsels in de Lid-Staten voldoende geharmoniseerd werd opdat deze stelsels vergelijkbaar zouden zijn, dan kunnen, althans in een overgangperiode (waarvan niemand de duur bepalen kan), de passende correctieven aangebracht worden opdat de concurrentievoorwaarden dezelfde zouden zijn voor het uit een partnerland ingevoerde- en het nationaal product, zodat het doel van het E.E.G.-verdrag toch kan worden bereikt.

7. Nadat wij het begrip «harmonisatie» aldus hebben ontleed, zullen wij nu de vraag trachten te beantwoorden, die ik als titel koos voor deze rede: hoever met de harmonisatie van de Europese belastingen? Welke sectoren van het belastingstelsel van de zes landen van de Euromarkt moeten en kunnen nu worden geharmoniseerd?

Indien wij ons bepalen tot een letterlijke interpretatie van artikel 99, dan moet het antwoord luiden: «de omzetbelasting, de accijnsrechten en andere indirecte belastingen met inbegrip van de compensatieheffingen in het intra-Europees verkeer». Maar deze letterlijke interpretatie geeft ons geen voldoening. Ten eerste omdat er geen preciese definitie bestaat van de «indirecte» belasting en zekere belastingen ⁽³⁾, die doorgaans als «indirect» worden beschouwd (zoals bv. de successierechten en de registratierechten op schenkingen onder de levenden) blijkbaar zonder invloed zijn op het intracommunautair goederen- of kapitaalverkeer. Ten tweede, omdat artikel 99 van het Verdrag bezwaarlijk kan losgemaakt worden van het volgend artikel 100, waarin, zoals ik reeds aanstipte, de Lid-Staten zich ertoe verbinden te streven naar toenadering of aanpassing van hun wetgevingen (dus ook van hun fiscale wetgeving), voor deze bepalingen die «rechtstreeks van invloed zijn op de instelling of werking van de gemeenschappelijke markt», zodat het toepassingsveld van het harmonisatiebeginsel tevens ruimer is en beperkter dan uit de letterlijke interpretatie van artikel 99 zou blijken. Ruimer, omdat het niet enkel de zgn. indirecte belastingen bevat, maar ook belastingen die men gewoonlijk rangschikt onder de «directe» belastingen. Beperkter, omdat naar harmonisatie enkel moet gestreefd worden voor belastingen — men noeme ze «direct» of «indirect» — wanneer zij rechtstreeks het functioneren van de Europese eenheidsmarkt beïnvloeden.

8. Nogmaals wordt deze tekstinterpretatie bevestigd door de praktijk. Reeds in februari 1967 maakte de Commissie van de E.E.G. een werkprogramma op waarin de hoofdstukken van het belastingrecht van de partnerlanden worden opgesomd, die zouden moeten geharmoniseerd worden in de nabije toekomst om de fiscale distorsies uit te schakelen in het intra-Europees verkeer van goederen, kapitalen en diensten ⁽⁴⁾.

De lijst bevat hoofdstukken, zowel van de zgn. indirecte als van de zgn. directe fiscaliteit.

9. Terzake indirecte belastingen zal, na veralgemening in de Euromarkt van de belasting over de toegevoegde waarde het belangrijkste objectief worden bereikt. Verwacht wordt nog de harmonisatie van de structuur van de accijnsrechten op bewerkt tabak, wijn en gedistilleerde petroleumprodukten, suiker en bier (een sector van de fiscaliteit die sterk beïnvloed zal worden door de landbouw, respectievelijk de industriële politiek van de gemeenschap), de harmonisatie van de structuur van de verkeersbelasting op de motorvoertuigen (een belasting die in België niet onder de indirecte, maar onder de

directe fiscaliteit resorteert), en de harmonisatie van de regelen betreffende de territorialiteit van de belastingen op de verzekeringscontracten (daar ligt vermoedelijk de reden waarom in België de jaarlijkse taks op de verzekeringscontracten als «met het zegel gelijkgestelde taks» zal blijven voortbestaan na 1 januari 1971 en niet vervangen worden door de belasting op de toegevoegde waarde).

De structuratie van de gemeenschappelijke markt aan het model van een binnenlandse markt vereist o.m. de opruiming van de hinderpalen of interne maatregelen die het vrij kapitaalverkeer kunnen in de weg staan, de vrijheid van vestiging kunnen aantasten, kortom een ongunstige invloed kunnen uitoefenen op de normale spelregels van de mededinging tussen ondernemingen.

De houding van België ten aanzien van dat probleem was van den beginne af zeer positief. De Belgische wetgever is zelfs op de beslissingen van de Europese overheden vooruitgelopen door de wet van 14 april 1965 die, steunend op een ontwerp van richtlijn van de Commissie van de E.E.G., het zegelrecht afschafte, niet alleen op Belgische aandelen en obligaties, maar ook op de effecten van vreemde aandelen of obligaties en op in België uitgegeven certificaten ter vertegenwoordiging van soortgelijke aandelen of obligaties, en verder het registratierecht op akten van vennootschappen zodanig heeft gewijzigd dat het, wat de structuur betreft, minder verschilt dan vroeger van het op soortgelijke akten toegepaste recht in de andere landen van de Euromarkt ⁽⁵⁾.

10. Terzake directe belastingen worden de harmonisatievoorstellen insgelijks geïnspireerd door de noodzakelijkheid van het vrij verkeer van kapitalen binnen de gemeenschapsgrenzen, van de concentratie van ondernemingen op Europees vlak en van de vrije concurrentie op het gebied van investeringen.

11. Verschillende richtlijnen liggen in de maak. Een der belangrijkste, zoniet de belangrijkste, betreft de structuur zelf van de vennootschapsbelasting. Zoals bekend wordt thans in bijna alle industrielanden, en o.m. in de Lid-Staten van de E.E.G. (behalve in Italië, maar daar wordt een fiscale hervorming voorbereid) een globalisatiebelasting van de winsten van fysieke resp. rechtspersonen toegepast. Aldus worden de vennootschapswinsten tweemaal belast: een eerste maal in hoofde van de vennootschap, vóór repartitie, op het ogenblik dat zij geconstateerd worden, en een tweede maal in hoofde van de vennoten of aandeelhouders wanneer zij worden uitgekeerd. Dit systeem leidt tot de economische dubbele belasting van de uitgekeerde vennootschapswinst, en dus tot overbelasting van het risicodragend kapitaal vergeleken bij de taxatie van de rente van obligaties. Allerlei correctieven werden in de nationale wetgevingen voorzien, bv. in Duitsland: een lager tarief van de Körperschaftsteuer voor de uitgekeerde dan voor de gereserveerde winst, ofwel, in België en in Frankrijk: het stelsel van het belastingkrediet of «avoir fiscal»; het tarief van de vennootschapsbelasting is hetzelfde voor de uitgekeerde en voor de gereserveerde winst, maar een deel van de vennootschapsbelasting die betrekking heeft op de uitgekeerde winsten wordt afgetrokken van de inkomstenbelasting van de vennoten.

Een hinderpaal op de weg naar het vrij kapitaalverkeer tussen de partnerlanden van de Euromarkt is ontegensprekelijk het feit dat, in principe, alleen de in het land gevestigde vennootschappen of de in het land gevestigde aandeelhouders genieten van de correctieven, in de nationale wetgeving voorzien. Hoe kunnen deze distorsies uitgeschakeld worden?

Ik heb deze vraag behandeld in de rede die ik op 7 sep-

tember 11, uitsprak op de openingsvergadering van het XXIVde Congres van de International Fiscal Association. Mijn besluit was dat de harmonisatie van de Europese belastingssystemen inderdaad gemakkelijker zou kunnen verwezenlijkt worden door veralgemening van het Nederlandse stelsel; t.i.z. dubbele belasting zonder meer, maar dat de door dat stelsel veroorzaakte overbelasting van dividenden moet kunnen verholpen worden, ten eerste door een verruiming van de optiemogelijkheid (die in België voor personenvennootschappen bestaat) tussen de taxatie van de maatschappelijke winst in de vennootschapsbelasting en de taxatie van dezelfde winst in de personenbelasting in hoofde van de vennoten (het stelsel van de zgn. «steuertransparenz»), ten tweede door toekenning van een belastingkrediet of «avoir fiscal» ook aan niet-residerende aandeelhouders en voor dividenden een in een ander niet Europees land gevestigde vennootschap, of (mocht dat om praktische redenen onmogelijk blijken) door aftrekking van een «primaire» dividend van de grondslag van de vennootschapsbelasting ⁽⁶⁾.

12. Een ander probleem dat de aandacht van de Europese autoriteiten gaande houdt is dat van de diversiteit van de afhoudingen bij de bron van voorheffingen of voorschotten op de verschuldigde inkomstenbelasting op dividenden van aandelen of rente van obligaties. Onze Minister van Financiën heeft daarop gezinspeeld in zijn welkomsspeech op diezelfde openingsvergadering van de International Fiscal Association ⁽⁷⁾. Een harmonisatie wordt door iedereen zeer wenselijk geacht, maar de meningen lopen uiteen over het toe te passen gemeenschappelijk tarief. De afschaffing van de voorheffingen wordt zelfs voorgesteld, mits w.t.v. invoering van strengere controlemaatregelen.

13. De concentratie van ondernemingen op Europees vlak, een van de doelstellingen van de Euromarkt, moet o.m. door harmonisatie van de fiscale bepalingen betreffende de fusies van vennootschappen worden vergemakkelijkt. Het is hier niet de plaats om de vele problemen i.v.m. het Europees vestigingsrecht en het Europees vennootschapsrecht te behandelen. Fiscale oorzaken belemmeren evenwel de fusie van vennootschappen uit verschillende partner-landen van de Euromarkt. Bij de ontbinding van de opgeslorpte vennootschap worden vaak meerwaarden vastgesteld die, op grond van het gemeen recht, aanleiding zouden geven tot zeer zware belasting. Om de concentratie van ondernemingen in de hand te werken voorziet daarom de fiscale wet schorsing van de belasting zolang die meerwaarde niet verwezenlijkt wordt door de opslorpende maatschappij. Maar deze neutralisatie van de fiscale gevolgen van een fusie geldt in principe alleen maar voor ondernemingen van het eigen land (in België: art. 124 Wb. I.B.). De experts van de Euromarkt wensen dat er geen onderscheid zou gemaakt worden volgens de nationaliteit van de fusionerende vennootschappen, zodra deze gevestigd zijn in een partner-land van de E.E.G. ⁽⁸⁾.

Weerom gaf België het goede voorbeeld. Al worden registratierechten bij de zgn. indirecte belastingen gerekend, meen ik nochtans dat het hier de plaats is om eraan te herinneren dat in de reeds geciteerde wet van 14 april 1965 het verminderd tarief voor fusie of splitsing van vennootschappen wordt voorzien wanneer de gefusioneerde, opgeslorpte of gesplitste vennootschap haar zetel heeft in België of op het grondgebied van een andere Lid-Staat van de E.E.G. (art. 117, § 1, Wb. Reg.). De vrijstelling van het evenredig registratierecht wordt t.a. verleend voor «de overbrenging van de zetel der werkelijke leiding van een vennootschap, van het grondgebied van een Lid-Staat van de E.E.G. naar het grondgebied van een andere Lid-Staat» (art. 121 ibid.) ⁽⁹⁾.

14. De tijd vordert, en ik stel vast dat ik een zeer onvolledige lijst opmaakte van de punten in de fiscale wetgeving van de Lid-Staten die in aanmerking komen voor harmonisatie in de huidige stand van de evolutie van de Euromarkt. Op zekere punten werden reeds belangrijke resultaten bereikt — denken wij bv. aan de fiscale revolutie die de invoering van de B.T.W. in de Lid-Staten betekende — op andere bevinden wij ons nog op het stadium van de voorstudie of van het commissiewerk.

Maar bovenstaande lijst, hoe onvolledig ook, geeft zeker een beeld van het doel dat de Europese overheden nastreven met de harmonisatie of toenadering van de belastingstelsels, alsook van de sectoren van de fiscale wetgeving die in aanmerking komen voor harmonisatie.

Ik wens hier te herhalen wat ik reeds hoger heb gezegd: de «harmonisatie» opgelegd door artikel 99, en het «nader tot elkaar brengen» van de wetgevingen, waarnaar moet gestreefd worden op grond van artikel 100 van het Verdrag van Rome, betreffen alleen die bepalingen uit de fiscale wetten met rechtstreekse invloed op de instelling of de werking van de gemeenschappelijke markt. Zij moeten m.a.w. een einde maken aan de dispariteiten tussen de nationale wetgevingen, waardoor de vrijmaking van het verkeer van goederen, personen, diensten en kapitalen wordt belemmerd of in gevaar gebracht.

Harmonisatie heb ik ook een «dynamisch» begrip genoemd. Het is waarschijnlijk dat men, na enkele jaren, zal ondervinden dat de toenadering van de belastingssystemen moet geaccentueerd worden, dat verschillen (bv. in de tarieven, in de controleprocedures, enz.) die nu nog kunnen aanvaard worden, moeten verdwijnen in een volgende fase van de ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt. Het is ook mogelijk dat harmonisatie later wenselijk zal worden in sectoren waarin zij momenteel minder noodzakelijk blijkt.

Maar deze sectoren zullen m.i. steeds behoren tot dat deel van het belastingstelsel dat het zakenleven, in de ruimste zin van het woord, beïnvloedt. Harmonisatie, en a fortiori, eenmaking van de belastingstelsels, als geheel, met inbegrip van de belasting van fysieke personen, komt

me niet noodzakelijk voor, en trouwens onmogelijk. Zelfs indien de openbare uitgaven zich ongeveer op hetzelfde niveau zouden situeren in de landen van de Gemeenschap, dan nog zullen de middelen om deze uitgaven te bestrijden, de verdeling van de belastingdruk sterk verschillen van land tot land. Wel hebben er Lid-Staten van de E.E.G. een deel van hun soevereiniteit afgestaan aan een supranationale overheid. Maar zolang er geen «Verenigde Staten van Europa» worden gesticht, blijven ze politiek onafhankelijk en de budgettaire politiek, waarvan de fiscale politiek een onderdeel is, wordt derhalve bepaald door de politieke machtsverhoudingen, die variëren naar tijd en plaats ⁽¹⁰⁾. Wellicht, zullen wij verder kunnen vorderen op de weg naar harmonisatie van de Europese belastingen wanneer vorderingen zullen gemaakt worden op de weg naar politieke eenmaking van Europa. Maar mijn bedoeling was niet de toekomst te voorspellen. Ik heb me opzettelijk beperkt tot een analyse van de toestand nu.

(1) E.E.G. Commissie: Rapport van het fiscaal en financieel Comité, Brussel, Publikatiediensten van de Europese Gemeenschappen, 1962.

(2) Publikatieblad van de Europese Gemeenschap, 14 april 1967.

(3) *Onze Beginzelen van het Belgisch Belastingrecht*, 2e druk, d. I, nr. 71-73.

(4) *L'Européen*, nr. 77-78 van 1967.

(5) F. Werdefroy, De gelijkschakeling in het raam van de E.E.G. van de belastingen op het samenbrengen van kapitalen, *Tijdschrift voor Notarissen*, 1965, 113-119 en 145-156.

(6) J. Van Houtte, *Réflexions sur les moyens d'alléger la charge multiple supportée par les dividendes du fait de leur imposition successive dans le chef de la société et dans celui de l'actionnaire (tot dusver onuitgegeven)*.

(7) J. Snoy et d'Oppuers, Les aspects fiscaux de l'union économique et monétaire européenne (tot dusver onuitgegeven).

(8) H. von der Groeben, L'harmonisation fiscale et l'intégration européenne, in *Les Documents (E.E.G.)*, nov. 1968 nr. 48, bl. 6.

(9) F. Werdefroy, o.c.

(10) J. Van Houtte in het voorwoord van de studie van Sten F.W. Bille, *La souveraineté fiscale des Etats et l'intégration économique internationale*, Amsterdam 1958, Zie ook: R. Saint-Paul, Les limites à l'harmonisation internationale des fiscalités, in *Revue de Science Financière*, no. 4, oct. déc. 1965, bl. 615-641.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 20 april 1970.

Voorzitter: M. Van Beirs.
Raadsheer-verslaggever: M. Ligot.
Advocaat-generaal: M. Charles

Rechtspleging in strafzaken. — Ontbreken van handtekening van voorzitter en griffier op conclusieschrift. — Nietigheid.

Het ontbreken van de handtekening van de voorzitter en van de griffier op het conclusieschrift, dat door de verdediging ter terechtzitting werd neergelegd, brengt mede dat zulk geschrift niet met zekerheid kon worden geïdentificeerd. Wegens het gemis aan een authentieke vaststelling van de eisen, verwerpingen of excepties die bij deze conclusie aan de rechter zijn voorgelegd, kan het Hof van Cassatie niet ambtshalve uitmaken of de bestreden beslissing daarop regelmatig antwoordt en of zij

in dit opzicht met redenen omkleed is naar het vereiste van art. 97 van de Grondwet. (Zie nader het arrest)

François-Lavet t./Wuilkin.

Gelet op het bestreden vonnis, op 23 juli 1969 gewezen door de Correctionele Rechtbank te Luik, rechtdoende in hoger beroep;

I. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering die tegen eiser is ingesteld:

Overwegende dat eiser er geen belang bij heeft zich in cassatie te voorzien tegen de beslissing waarbij het vonnis verklaart dat de strafvordering teniet is gegaan door verjaring;

Dat de voorziening niet ontvankelijk is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissingen op de burgerlijke rechtsvordering van verweerder tegen eiser en op de burgerlijke rechtsvordering van eiser tegen verweerder;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van

de artikelen 97 van de Grondwet, 21-1 en 32-1, 2°, van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer (genoemd artikel 27-1 gewijzigd bij koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 14) 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek ;

doordat het bestreden vonnis eiser voor het bedoelde ongeval geheel aansprakelijk stelt, op grond dat, hoewel hij bij het verlaten van de fabriek verweerder niet heeft gehinderd, « hij nochtans het ongeval heeft veroorzaakt door, zoals blijkt uit de situatieschets, te stoppen op de rijweg zonder naar de kant te gaan en zonder veiligheidsredenen in tegenwoordigheid van de bestuurder Wuilkin die in volle vaart reed en die hij niet had gezien ; dat dit stoppen op de rijweg zonder een voorzienbare reden een onvoorzienbare hindernis heeft opgeleverd voor Wuilkin » ;

terwijl deze redenen alleen geen passend antwoord zijn — noch op het middel, door eiser hieruit afgeleid dat de botsing zich had voorgedaan op ongeveer 47 meter afstand, nadat hij zijn normale plaats op de rijweg opnieuw had ingenomen ; — noch op het middel hieruit afgeleid dat eiser geleidelijk en normaal had gestopt, zoals bevestigd door de drie onafhankelijke getuigen Ancion, Dosseray en Meubus ; — noch op het middel hieruit afgeleid dat het stoppen geschied was op ongeveer 1.50 meter afstand van de kant van de rijweg, op een plaats waar deze meer dan elf meter breed was en meer dan genoeg ruimte liet om omheen het voertuig van eiser te rijden ; zodat de feiten-rechter niet heeft voldaan aan het vereiste van de wet zijn beslissing met redenen te omkleeden ;

Overwegende dat het middel aan het vonnis enkel verwijt niet op de conclusie te hebben geantwoord ; dat het dus slechts ontvankelijk is in zover het afgeleid is uit de schending van artikel 97 van de Grondwet wegens onvoldoende redengeving ;

Overwegende dat, om te beslissen dat, in strijd met wat eiser beweert te hebben staande gehouden voor de feiten-rechter, het voertuig voor verweerder een onvoorzienbare hindernis heeft opgeleverd, het vonnis de feitelijke gegevens nader omschrijft die verschillen van die waarop eiser zich beroept, en die, met uitsluiting van alle andere, de beoordelende rechter tot zijn overtuiging hebben gebracht ;

Dat het vonnis aldus de redenen aangeeft die voldoende zijn om de in het middel aangevoerde verwerping ter zijde te stellen ;

Dat het middel feitelijk grondslag mist ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1778 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering ;

doordat, na te hebben verklaard dat eiser niet kan loochenen het ongeval te hebben gekend en dat een aanmaning hem niet beter op de hoogte kon stellen, het bestreden vonnis de verkoopwaarde van het wrak van verweerders auto, dat naar deze verklarde 40.000 fr. bedroeg, als billijk aanvaardt, terwijl deze redenen geen passend antwoord zijn op het middel door eiser hieruit afgeleid dat verweerder elk in aanwezigheid van partijen te verrichten onderzoek naar de werkelijkheid en de omvang van de schade had verhinderd ;

Overwegende dat het middel aan het vonnis enkel verwijt niet op de conclusie te hebben geantwoord ; dat het dus slechts ontvankelijk is in zover het afgeleid is uit de schending van artikel 97 van de Grondwet wegens onvoldoende redengeving ;

Overwegende dat de rechter, door zich uit te drukken zoals het middel erop wijst, noodzakelijk heeft beslist dat

de niet-aanmaning niet had verhinderd de werkelijkheid en de omvang van de schade in aanwezigheid van partijen te onderzoeken ;

Dat het vonnis aldus de redenen aangeeft waarom het de verwerping die het middel aanvoert, ter zijde stelt ;

Dat het middel feitelijke grondslag mist ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 10 van de wet van 1 mei 1849, 155, 189 en 211 van het Wetboek van Strafvordering ;

doordat eisers conclusie, die in het dossier berust (stuk 9) niet de handtekening van de voorzitter en de griffier draagt ;

terwijl de neerlegging zelf van de conclusie door eiser weliswaar blijkt uit het proces-verbaal van de terechtzitting van 9 juni 1969 en uit het bestreden vonnis, maar de inhoud van deze conclusie aldus toch elke authenticiteit mist, waaruit volgt de onmogelijkheid voor het Hof om de wettelijkheid van de beslissing te beoordelen, en bovendien het plaatsen van de voornoemde handtekeningen een substantiële vorm is waarvan het verzuim de nietigheid van het vonnis meebrengt ;

Overwegende dat wegens de afwezigheid van de handtekening van de voorzitter en van de griffier op het conclusieschrift dat eiser ter terechtzitting van 9 juni 1969 heeft neergelegd, zoals wordt vastgesteld in het proces-verbaal van deze terechtzitting en in het bestreden vonnis, dit geschrift niet met zekerheid kan worden geïdentificeerd ; dat aldus wegens het gemis van een authentieke vaststelling van de eisen, verwerpingen of excepties die bij deze conclusie aan de rechter zijn voorgelegd, het Hof niet ambtshalve kan uitmaken of de bestreden beslissing daarop regelmatig antwoordt en of zij in dit opzicht met redenen omkleed is naar het vereiste van artikel 97 van de Grondwet ;

Overwegende echter dat in het onderhavige geval de voorziening slechts ontvankelijk is in zover het vonnis uitspraak doet over de burgerlijke belangen, zodat het Hof op de redenen van de bestreden beslissing slechts toezicht mag uitoefenen binnen de grenzen van de grieven die eiser aanvoert ;

Dat het middel derhalve slechts ontvankelijk is, indien de redenen van het vonnis geen antwoord geven op de eis, een verwerping of een exceptie die eiser beweert aan de rechter te hebben voorgelegd ;

Dat ten gevolge van de verwerping van het tweede en het derde middel, die hierboven zijn onderzocht, eiser geen grief blijkt te hebben ;

Dat het middel derhalve niet ontvankelijk is ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 5 juni 1970.

Voorzitter : Mr. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever : Mr. Naulaerts.

Advocaat-Generaal : Mr. Dumon.

Scheepsvoorrechten. — Interests. — Gerechtskosten. — Bevoorrecht.

Artikel 23, par. 1, 2° van de Zee- en Binnenvaartwet bepaalt dat de schuldvorderingen voortspruitende uit de arbeidsovereenkomst bevoorrecht zijn. Deze bepaling is in algemene termen gesteld en omvat derhalve ook de moratoire interests aan deze schuldvordering verbonden. De moratoire interests der hoofdsom zijn derhalve bevoorrecht.

Zelfde wetsbepaling verklaart alleen bevoorrecht de aan de Staat verschuldigde gerechtskosten en de uitgave in het gemeenschappelijk belang van de schuldeisers gedaan of teneinde te geraken tot de verkoop en de verdeling van de opbrengst. De door de kapitein in zijn eigen belang gedane uitgaven genieten geen voorrecht.

De gerechtskosten door de kapitein gemaakt in zijn eigen belang zijn derhalve niet bevoorrecht.

Georges Franck q.q. — Achiel Clybouw q.q. —
N.V. Armement L. Hermans t./Kapitein Daenens

Gehoord het verslag van Raadsheer Naulaerts en op de conclusie van de Heer Dumont, Advocaat-generaal;

Gelet op het bestreden arrest, op 18 april 1969 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 8, 9, 11 van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheeken, 19, 23, paragraaf I, van boek II, titel I, van het Wetboek van koophandel, 88, 98 en 99 van de wet van 5 juni 1928 houdende regeling van de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst,

doordat het bestreden arrest, na de twee eisers 'qualitate qua' en eiseres te hebben veroordeeld tot het betalen aan verweerder van 500.000 fr. wegens niet-gerechvaardigde doorzending, 84.340 fr. wegens achterstallige gages en vergoedingen, en 30.000 fr. voor vernielde plunje, sommen vermeerderd met de gerechtelijke interesten en de kosten, beslist dat, overeenkomstig de hoger aangeduide bepalingen van het Wetboek van koophandel en van de wet van 5 juni 1928, de eerste twee voormelde schuldvorderingen bevoorrecht zijn op het schip « Marguerite » en de derde schuldvordering op het schip « René », zulks niet alleen wat de hoofdsom maar ook wat de gerechtelijke interesten en de kosten betreft,

terwijl op grond van de aangeduide bepalingen van de wet van 16 december 1851 genoemde twee schepen tot het gemeenschappelijk pand van alle schuldeisers behoren, tenzij er een wettige reden van voorrang, namelijk een voorrecht of een hypotheek bestaat, zulks overeenkomstig gezegde bepalingen van het Wetboek van koophandel en van de wet van 5 juni 1928,

en terwijl op grond van die bepalingen, ook al waren voormelde drie schuldvorderingen in hoofdsom bevoorrecht, de ene op het schip « Marguerite » en de andere op het schip « René », de met die schuldvorderingen gepaard gaande gerechtelijke interesten en kosten geenszins bevoorrecht zijn:

Wat de grond van niet-ontvankelijkheid betreft door verweerder tegengeworpen en afgeleid uit de nieuwigheid van het middel;

Overwegende dat de eisers, in hun conclusie voor het hof van beroep, aanvoerden dat de gerechtskosten niet bevoorrecht waren; dat zij tevens staande hielden dat er geen interesten verschuldigd waren;

Dat mitsdien de grond van niet-ontvankelijkheid niet kan aangenomen worden;

Wat het middel betreft:

Overwegende dat, wat de interesten betreft, artikel 23 paragraaf 1, 2°, van de zee- en binnenvaartwet bepaalt dat de schuldvorderingen voortvloeiende uit de arbeidsovereenkomst van de kapitein bevoorrecht zijn; dat deze bepaling in algemene termen is gesteld en derhalve ook de aan deze schuldvorderingen verbonden moratoire interesten omvat;

Dat dienaangaande het middel naar recht faalt;

Overwegende dat, wat de gerechtskosten betreft, gemeld artikel 23, paragraaf I, 1°, van de zee- en binnenvaartwet alleen bevoorrecht verklaart de aan de Staat verschuldigde

gerechtskosten en de uitgaven in het gemeenschappelijk belang van de schuldeisers gedaan tot het behoud van het schip of ten einde te kunnen geraken tot de verkoop en de verdeling van de opbrengst; dat hieruit volgt dat de door de kapitein in zijn eigen belang gedane uitgaven geen voorrecht genieten;

Dat dienaangaande het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het de opneming van de gerechtskosten in het bevoorrecht passief van het gerechtelijk akkoord op het schip « Marguerite » beveelt;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de helft van de kosten;

laat de andere helft ten laste van de eiseres;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

De kosten begroot op de som van vierduizend zeventien honderd eenentachtig frank jegens de eisende partijen en op de som van negenhonderd dertig frank jegens de verwerende partij.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer - 20 april 1970.

Voorzitter: M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. Ligot.

Advocaat-generaal: M. Charles.

Rechten van verdediging. — Gerechtskosten. — Kosten van tolk.

Blijkens de artikelen 6, 3, e, van het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, art. 31 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken en art. 93 3° van het tarief in strafzaken, mogen de kosten van de tolken niet ten laste worden gebracht van de beklaagde.

Uit de vermeldingen van de vonnissen of arresten dient te blijken, dat de kosten van de tolken van de tegen de beklaagde uitgesproken veroordeling in de kosten werden uitgesloten.

Marinelli A. t./...

Gelet op het bestreden arrest, op 21 januari 1970 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel, ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 613, e, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, 31 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, 93, 3°, van het tarief in strafzaken:

Overwegende dat blijkens deze bepalingen de kosten van de tolken niet ten laste mochten worden gebracht van de eiser;

Overwegende dat uit geen enkele vermelding van het arrest blijkt dat de kosten van de tolken uitgesloten heeft van de veroordeling in de kosten die tegen eiser is uitgesproken;

En overwegende dat, onder voorbehoud van wat voor gaat, de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen in acht genomen zijn en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Overwegende dat het Hof niet vermag acht te slaan op de memorie die eiser ter griffie van het Hof heeft ingediend buiten de termijnen, bepaald in artikel 420bis van het Wetboek van Strafvordering ;

Om die redenen,

Vernietigd het bestreden arrest, doch slechts in zover het uitspraak doet over de kosten van het hoger beroep tegen de strafvordering ;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt eiser in de helft van de kosten en laat de andere helft ten laste van de Staat ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 15 juni 1970.

Voorzitter : M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever : M. Capelle.

Advocaat-generaal : M. Depelchin

Rechten van verdediging. — Verdrag van Rome. — Pleitrede van de advocaat. — Tolk.

Art. 6, 3, e van het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, stelt de bijstand van een tolk niet verplicht voor de pleitrede van de advocaat, die door de beklaagde met zijn verdediging belast is.

Simon-Gonzales t./Pedrosa-Sierra.

Gelet op het bestreden arrest, op 7 november 1969 gewezen door het Hof van beroep te Brussel ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden en van het additioneel protocol van dit verdrag, die goedgekeurd zijn bij de wet van 14 mei 1955 ;

doordat eiser ter terechtzitting van 11 oktober 1969 van het Hof van beroep, waar enkel gebruik werd gemaakt van de Franse taal, niet bijgestaan werd door een tolk, terwijl gezien zijn kennis van deze taal het voor hem niet mogelijk is zich voor het gerecht te verdedigen ;

Overwegende dat uit de proces-verbalen van de terechtzittingen blijkt dat tijdens de zittingen van het Hof van beroep op 6 en 10 oktober 1969 een raadsheer verslag heeft uitgebracht, eiser ondervraagd is, de burgerlijke partij gehoord is en het openbaar ministerie zijn voorzetting heeft voorgedragen ; dat op al deze terechtzittingen ten behoeve van eiser die geen Frans sprak, de voorzitter overeenkomstig artikel 333 van het Wetboek van strafvordering een tolk benoemd heeft ; dat daarna ter terechtzitting van 11 oktober 1969, waarop het middel betrekking heeft, het Hof van beroep enkel het pleidooi van eisers raadsman heeft gehoord zonder enige onderzoekshandeling te verrichten ;

Overwegende dat artikel 6, 3, e, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, de bijstand van een tolk niet verplicht stelt voor de pleitrede van de advocaat die door de beklaagde met zijn verdediging belast is ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, tot 1322 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, eerste onderdeel, het arrest niet antwoordt op eisers conclusie waarin gewezen werd op de tegenstrijdigheden in de achtereenvolgende verklaringen van de getuige Torrez ;

tweede onderdeel, het arrest evenmin antwoordt op de conclusie waarbij het Hof van beroep verzocht werd de getuigenissen te verduidelijken waarop het tot zijn overtuiging zou komen ;

derde onderdeel, de redenen van het arrest tegenstrijdig zijn doordat het, rechtdoende op de strafvordering, het middel verwerpt dat eiser grondde op de uitlokking gepleegd door de verweerder Pedrosa en, rechtdoende op de burgerlijke rechtsvordering, laatstgenoemde voor de helft aansprakelijk stelt voor de feiten en ;

vierde onderdeel, het arrest de wetsbepaling niet aangeeft waarop de verwerping van de uitlokking gegrond is, in onderhavig geval artikel 71 van het Strafwetboek ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest erop wijst dat de geringe tegenstrijdigheden, door eiser aangevoerd, de bewijskracht niet verminderen van de aan het Hof van beroep voorgelegde gegevens die het arrest nader bepaalt op welke gezamenlijke gegevens het voormeld hof zijn beslissing grondt ;

Dat deze redenen een passend antwoord zijn op eisers conclusie ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat uit eisers conclusie voor het Hof van beroep niet blijkt dat de verduidelijking, vermeld in het middel, is aangevraagd ;

Wat het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat het niet tegenstrijdig is te beslissen enerzijds dat de verweerder Petrosa « een fout heeft begaan door zich te werpen op de beklaagde », thans eiser, en anderzijds dat deze niettemin kan beweren dat deze feitelikheden voor hem een uitlokking is geweest, op grond dat eiser enerzijds verweerder geslagen heeft ofschoon laatstgenoemde in bedwang werd gehouden en anderzijds slagen heeft toegebracht buiten verhouding tot de op hem gepleegde feitelijkeheid ;

Wat het vierde onderdeel betreft :

Overwegende dat in strafzaken de wettelijke bepalingen die moeten worden vermeld opdat de veroordelende vonnissen naar vereiste van de wet met redenen zijn omkleed, de bepalingen zijn waarin de bestanddelen van het tegen beklaagde bewezen geachte misdrijf worden aangegeven en die welke de straf bepalen ;

Dat dus niet vereist is een wettelijke bepaling te vermelden waarvan de toepassing door de beslissing wordt uitgesloten ;

Overwegende dat het middel derhalve feitelijke grondslag mist in de eerste drie onderdelen en naar recht faalt in het vierde onderdeel ;

En overwegende dat, in zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering, de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen in acht genomen zijn en dat de bestreden beslissing geen enkele onwettelijkheid bevat die in aanmerking kan worden genomen op de voorziening alleen van beklaagde ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 6 maart 1970.

Voorzitter : M. De Bersaques.

Raadsheer-verslaggever : M. Naulaerts.

Procureur-generaal : M. Ganshof van der Meersch.

Advocaten : Mrs. De Bruyn en Simont.

Arbeidsongevallen. — Ongeval van een arbeider die niet van zijn verblijf komt, op een plaats die op de normale weg van het verblijf naar de plaats van het werk ligt. — Geen ongeval op de weg naar het werk.

Een arbeider had de nacht doorgebracht in de woonplaats van zijn ouders, bij wie hij noch zijn verblijf noch zijn tweede verblijf had. Op de weg van die plaats naar zijn werk werd hij door een ongeval getroffen.

Al kan de rechter de wettelijkheid aannemen van oorzaken van omweg of van onderbreking van de weg, die deze laatste niet abnormaal maken, mag hij evenwel het begrip zelve van de wegen die in de leden 2 en 3 van art. 1 van het wetsbesluit van 13 december 1945 op beperkende wijze omschreven zijn, niet uitbreiden.

De rechter kan dus niet wettelijk beslissen dat de door de getroffene afgelegde weg tussen de woonplaats van zijn ouders en de plaats waar hij zijn werk verrichtte, de weg naar het werk was. Het is zonder belang dat de plaats van het ongeval gelegen is op de normale weg die de betrokkene zou afgelegd hebben indien hij zich van zijn verblijf naar de plaats waar hij zijn werk verrichtte begeven had, aangezien het vaststaat dat hij zulks niet gedaan heeft en hij niet een van de wegen aflegde, waarvan de risico's door het wetsbesluit beoogd en gedekt zijn.

Zwitserse Maatschappij van verzekeringen tegen ongevallen te Winterthur t./De Nutte e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 31 januari 1969 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, rechtdoend op verwijzing ;

Gelet op het arrest van het Hof van 23 september 1966 ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 2 van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding van de schade voortspruitende uit ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen, en 97 van de Grondwet ;

doordat het bestreden vonnis, na vastgesteld te hebben, in feite, dat de getroffene zijn verblijf te Hekelgem had en dat hij op het ogenblik van het ongeval de weg naar de plaats van zijn werk aflegde niet van uit zijn verblijf maar van uit de woonplaats van zijn ouders te Erembodegem, waar hij bij toeval overnacht had en geen tweede of tijdelijke toepassing van de wet op de arbeidsongevallen niet uitsluit en dat het ongeval een ongeval op de weg naar het werk is, en bijgevolg aan de verweerders, de rechthebbenden van de getroffene, de vergoedingen toekent die verschuldigd zijn bij toepassing van de wetten op de vergoeding van de uit de arbeidsongevallen voortspruitende schade, zulks op de gronden dat de getroffene zich op het ogenblik van het ongeval op de weg bevond die hij gelijk verblijf had, niettemin beslist dat deze omstandigheid woonlijk volgde om zich van zijn verblijfplaats te Hekelgem naar zijn werk te begeven, en dat, wanneer een arbeider op de door hem normaal af te leggen weg om zich van zijn verblijf naar de plaats waar hij zijn werk verrichtte te begeven getroffen wordt door een ongeval, dit ongeval als een ongeval op de weg naar het werk moet worden beschouwd, « ongeacht of hij al dan niet van zijn verblijf

komt op het ogenblik dat hij door dit ongeval wordt getroffen » ;

terwijl, volgens artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945, als de weg naar of van het werk dient te worden verstaan de door de arbeider af te leggen weg om zich van zijn verblijf of van de plaats waar hij gaat eten te begeven naar de plaats waar hij zijn werk verricht, en omgekeerd, of om zich te begeven naar de plaats waar de lonen worden uitbetaald en om ervan terug te keren ; de getroffene, die zich naar zijn werk begeeft van uit een plaats die niet zijn verblijf is, bijgevolg op het ogenblik van het ongeval niet een van de wegen aflegt waarvan de risico's bepaald en gedekt zijn en die limitatief omschreven zijn als de weg naar of van het werk uitmakende ; en al kan de rechter als rechtmatig beschouwen oorzaken van omweg of onderbreking van de weg welke deze niet abnormaal maken, hij evenwel het begrip zelve van de wegen die omschreven zijn in leden 2 en 3 van dit artikel 1 niet mag verruimen ; zodat het bestreden vonnis, in de omstandigheden welke het constateert en om de redenen welke het laat gelden, niet wettig beslist dat het ongeval een ongeval is op de weg naar het werk, hetwelk grond oplevert, ten behoeve van de verweerders, tot toepassing van de wetten op de vergoeding van de uit de arbeidsongevallen voortspruitende schade :

Overwegende dat het bestreden vonnis vaststelt dat het ongeval, waarvan de getroffene het slachtoffer is geweest, zich heeft voorgedaan toen de getroffene, die met zijn echtgenote de nacht in de woonplaats van zijn ouders had doorgebracht, zich van die plaats naar zijn werk begaf, na een kleine omweg te hebben gemaakt om zijn echtgenote bij haar ouders af te zetten ;

Overwegende dat het vonnis beslist dat de feitelijke gegevens het besluit niet wettigen 1) dat de getroffene de bedoeling had om, al ware het tijdelijk, zijn verblijf bij zijn ouders te vestigen, 2) dat het ouderlijk huis als een tweede verblijfplaats voor hem gold ;

Overwegende dat het nochtans beslist dat het ongeval dient beschouwd te worden als een ongeval dat zich op de weg naar het werk heeft voorgedaan, omdat het plaatsgehad heeft op de weg welke de getroffene normaal aflegde om zich van zijn verblijf naar de plaats waar hij zijn werk verrichtte te begeven, de gemaakte kleine omweg om wettige redenen gerechtvaardigd zijnde, en het ongeval dat zich op de weg naar het werk voordoet moet aangezien worden « ongeacht of de getroffene al dan niet van zijn verblijf komt op het ogenblik dat hij door dit ongeval getroffen wordt » ;

Overwegende dat, naar luid van artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945, als de weg naar en van het werk dient verstaan te worden de door de arbeider normaal af te leggen weg om zich van zijn verblijf of van de plaats waar hij gaat eten naar de plaats waar hij zijn werk verricht te begeven, en omgekeerd, of nog om zich naar de plaats te begeven waar de lonen worden uitbetaald en om ervan terug te keren ;

Overwegende dat, zo de rechter de wettelijkheid kan aannemen van oorzaken van omweg of van onderbreking van de weg welke deze laatste niet abnormaal maken, hij evenwel het begrip zelve van de wegen die in de leden 2 en 3 van voormeld artikel 1 op beperkende wijze omschreven zijn, niet mag uitbreiden ;

Overwegende dat de rechter dus niet wettelijk heeft kunnen beslissen dat de door de getroffene afgelegde weg tussen de woonplaats van zijn ouders en de plaats waar hij zijn werk verrichtte de weg naar het werk was ;

Overwegende dat het dienaangaande zonder belang is dat de plaats van het ongeval gelegen is op de normale weg welke de getroffene zou afgelegd hebben indien hij zich van zijn verblijf naar de plaats waar hij zijn werk

verrichte begeben had, vermits het vaststaat dat hij zulks niet gedaan heeft en hij niet een van de wegen aflegde, waarvan de risico's door de besluitwet beoogd en gedekt zijn;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Gelet op de wet van 20 maart 1948, legt de kosten ten laste van eiseres;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT. — Het vorenstaande arrest dient vergeleken te worden met dat van 27 november 1969 (R.W. 1969-70, 1225, met noot M.d.S.), volgens hetwelk art. 1 van het wetsbesluit van 13 december 1945 niet vereist dat de arbeider, om zich op de weg naar en van het werk te bevinden, zijn verblijfplaats verlaat, doch zich ertoe beperkt de door hem te volgen weg te bepalen door als zijn punt van vertrek of aankomst, naargelang hij zich naar zijn werk begeeft of ervan terugkeert, « zijn verblijf » aan te geven, dat wil zeggen de plaats waar dit verblijf gevestigd is.

Volgens de noot M.d.S. betekent zulks dat niet vereist is dat de arbeider, om zich op de weg naar of van het werk te bevinden, zijn verblijf verlaat (aan te stippen is dat in het arrest staat: « om zich op de weg naar... » en niet « om zich op weg naar... », zoals bij vergissing in kol. 1227 gedrukt is).

Dat arrest lijkt dan wel te berusten op een letterlijke interpretatie van art. 1, lid 2. In zijn letterlijke betekenis is de weg (le trajet) inderdaad de baan van een punt naar een ander. In het besluit van 24 december 1941 stond er zelfs afstand. De wettekst vereist verder niet met zoveel woorden dat de arbeider, om zich op de weg naar en van zijn werk te bevinden, op de plaats van zijn verblijf vertrokken is.

Het bovenstaande arrest vat het begrip weg anders op. Men vergelijkte het met Cass. 9 november 1967 (R.W. 1968-69, 1177), waarvan het grotendeels de motivering overneemt.

Het probleem vertoont enige gelijkenis met dat van een reispolis bij vervoer ter zee: wanneer het schip uit een haven vertrekt of naar een bestemmingshaven vaart, die niet als vertrekhaven, resp. bestemmingshaven in de polis aangewezen is, worden de risico's niet gedekt; wanneer, na vertrek uit de aangegeven haven, de beslissing genomen wordt naar een andere haven te varen die niet in de polis opgegeven bestemmingshaven is (change of voyage) of wanneer het schip de gebruikelijke weg niet volgt of van de in de polis aangegeven koers afwijkt (deviation), is de verzekeraar van zijn verplichtingen ontheven vanaf het ogenblik dat de beslissing de bestemming van de reis te veranderen genomen wordt of de koersafwijking een aanvang neemt (hier wordt gebruik gemaakt van een tekst uit « Kluwers Verzekeringshandboek » dat binnenkort zal verschijnen; zie de sections 43 tot 48 van de Engelse Marine Insurance Act van 1906).

Ofschoon het gebruikelijk is te spreken van de weg, lijkt het eerder dat de wil van de wetgever geweest is de arbeider te vrijwaren tegen de risico's die hij loopt bij zijn verplaatsing, zijn tocht, zijn reis. Als men immers de eerste paragraaf leest van de Algemene Beschouwingen die aan het besluit van 1941 voorafgaan, constateert men dat de risico's niet zozeer beschreven worden als de risico's van de weg waarover de arbeider loopt (een kuil in de weg b.v.), dan wel als de risico's die verbonden zijn aan de omstandigheden waaronder hij zich naar zijn werk begeeft of ervan terugkeert: dat zijn risico's niet alleen

van de plaats, maar ook van de tijd en van alle andere omstandigheden, waaronder de verplaatsing van de arbeider geschiedt.

Aan de andere kant heeft de wetgever de weg waarvoor hij de arbeider een waarborg verleent, gespecificeerd door er het vereiste « normal » aan toe te voegen. In de Algemene beschouwingen bij het besluit van 1941 en in het Verslag aan de Regent bij het wetsbesluit van 1945 wordt gezegd dat de normale weg niet noodzakelijk de rechtstreekse weg is, maar dat de weg niet meer normaal is als de arbeider uit eigen wil en zonder voldoende redenen een ongewone omweg maakt. Dat kan nog opgevat worden als enkel betrekking hebbende op de weg zelf. Maar waar de tekst verder zegt: « Bij elke verplaatsing kunnen er gewettigde onderbrekingen zijn », is het duidelijk dat niet een onderbreking van de weg sticto sensu bedoeld is (die misschien opgebroken, wat aanleiding tot een omweg kan geven), maar wel de reis, de tocht, de verplaatsing. Het hoeft verder geen betoog dat de weg d.i. de reis, ook abnormaal kan worden als de arbeider te vroeg of te laat vertrekt.

Meestal wordt het woord weg gebezigd. Maar bij het onderzoek naar het normaal karakter van de weg, maakt men een onderscheid tussen de geografische weg en de chronologische weg. Op zichzelf heeft de chronologische weg geen zin, maar het begrip krijgt zin als men het aspect tijd betreft in de bespreking van de tocht die de arbeiders maakt. Zo gebruikt Van Alsenoy het woord tocht waar hij het heeft over de geografische weg (De ongevallen op de weg van het werk, blz 29). Bij de definitie van het inherente risico zegt het Hof van Cassatie dat het enig verband houdt met de noodzakelijkheid voor de arbeider zich te verplaatsen (arrest van 4 juni 1959, R.W. 1960-61, 173), wat wel betekent dat het risico verbonden is aan de verplaatsing. Zie nog Cass. 19 september 1955, Pas. 1956, I, 11, waar het woord « voyage » gebruikt wordt en de weg als normaal wordt aangemerkt « eu égard au temps, au lieu et aux autres circonstances ».

Als men enkel de eerste paragraaf van de boven geciteerde Algemene Beschouwingen leest, zou men kunnen beweren dat het de bedoeling van de wetgever was de arbeider te vrijwaren tegen de nadelige gevolgen van een ongeval dat hij oploopt wanneer hij zich naar zijn werk begeeft of ervan terugkeert. Men kan wensen dat de arbeider in die mate beschermd wordt, maar zover is de wetgever niet gegaan: de bescherming is beperkt tot bepaalde verplaatsingen. Als echter de wetgever bepaalde verplaatsingen beoogt, impliceert zulks dat de arbeider een van die verplaatsingen dient te maken opdat hij zich op het wetsbesluit zou kunnen beroepen. Die verplaatsingen worden in de wet bepaald niet alleen door de bestemming, maar ook door het vertrekpunt aan te wijzen. In dit verband mag aangestipt worden dat de Regering in het ontwerp van arbeidsongevallenwet dat bij de Senaat is ingediend, als de weg naar en van het werk had aangemerkt het traject dat de arbeider aflegt om zich, zelfs na het beëindigen van de overeenkomst, naar de werkgever te begeven met het oog op het afgeven of afhalen van bescheiden opgelegd door de sociale wetgeving; de Raad van State merkt op dat in tegenstelling tot de overige gevallen hierbij niet de plaats van vertrek werd bepaald; de Regering heeft de nodige wijziging aangebracht (zie hierna).

Ten slotte moet erop gewezen worden dat de arbeidsongevallenwet al een afwijking is van het gemene recht; a fortiori moet men dat zeggen van de wetgeving betreffende de ongevallen op de weg naar en van het werk, zodat de rechter ze op een beperkende wijze moet interpreteren (Cass. 2 mei 1963, R.W. 1963-64, 93; Cass. 18 december 1964, Pas. 1965, I, 402). De rechter mag dus het begrip zelf van de omschreven wegen niet uitbreiden en hij mag geen weg invoeren die het wetsbesluit niet kent.

Als dus een arbeider tijdens de middagpauze eten gaat kopen en bij zijn terugkeer verongelukt, dan maakt hij onder de vigerende wetgeving geen door de wet beoogde tocht, al loopt d'w'eg die hij aflegt gelijk met die van zijn verblijf naar zijn werk (Cass. 9 november 1967, R.W. 1969-69, 1177; verg. Rb. Antwerpen, 9 oktober 1967, R.W. 1967-68, 856).

Men moet dan ook zeggen dat in het door het vorenstaande arrest behandelde geval de arbeider een tocht van de woonplaats van zijn ouders naar zijn werk maakte; die tocht is niet een van de verplaatsingen waarv'van de wet de risico's beoogt en dekt. Die conclusie is wel hard en de arbeider zal ze moeilijk begrijpen, temeer daar hij zal menen dat hij het risico niet verzw'ard heeft, en hij het misschien zelfs verminderd heeft. Deze overweging kan evenwel geen rol spelen, aangezien in de strikte interpretatie die aan de wet moet gegeven worden, het er niet om gaat of het risico al dan niet verzw'ard is, maar wel of juist dat risico gedekt is (verg. Cass. 3 december 1959, R.W. 1960-61, 581, waar ook de overweging van de rechter dat het risico niet verzw'ard was, niet pertinent was).

Bij dit alles moet toch aangestipt worden dat de weg d.i. de tocht, de verplaatsing, objectief moet gezien worden in deze zin dat de bedoeling van de arbeider niets terzake doet, als maar v'ststaat dat hij zich op het ogenblik van het ongeval op een van de door de wet beoogde wegen bevond (zie Cass. 11 januari 1963, Pas. 1963, I, 550: een arbeider ging van zijn werk naar huis; uit zekere elementen meende de verzek'ar te mogen afleiden dat de arbeider de bedoeling had elders te gaan; zie nog Cass. 10 juni 1960, Pas. 1960, I, 1164). Men moet dus de verplaatsing bekijken zoals ze tot op het ogenblik van het ongeval werkelijk gedaan werd (hier kunnen natuurlijk subjectieve elementen bij de keuze van de te volgen weg te pas komen; zie daarover Van Alsenoy, op cit. blz. 28).

In het tweede deel van deze noot wordt een overzicht gegeven van de bepalingen betreffende de ongevallen op de weg in het ontwerp van arbeidsongevallenwet (stukken van de Senaat, 1969-70, nr. 328; zie ook de amendementen van de Regering in de stukken 376, 435, 522 en 594).

Het eerste hoofdstuk (Inleidende bepalingen) bevat een afdeling 2 (Begripsomschrijving), waarvan de artikelen 7 en 9 deel uitmaken. Het eerste lid van art. 7 zegt wat als arbeidsongeval beschouwd wordt (« elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt dat een letsel veroorzaakt »). Naar luid van lid 2 wordt het ongeval dat tijdens de uitvoering van de overeenkomst overkomen is, behoudens tegenbewijs geacht overkomen te zijn door het feit van de uitvoering van die overeenkomst.

Het ongeval op de weg komt ter sprake in art. 8, dat twee paragrafen heeft.

Het eerste lid van art. 8 §1 luidt: « Wordt eveneens als arbeidsongeval aangezien het ongeval dat zich voordoet op de weg naar en van het werk ». Het is natuurlijk fout een hoofdzin, die geen vragende of geen gebiedende zin is, te doen beginnen met een persoonsvorm. Misschien zou men beter schrijven: « Als arbeidsongeval wordt eveneens beschouwd het ongeval dat zich voordoet op de weg naar en van het werk ».

De bedoeling is het ongeval op de weg gelijk te stellen met het arbeidsongeval. Dat is een rechtstechnische vereenvoudiging die tot gevolg heeft dat, telkens als er in de wet sprake is van een arbeidsongeval, daaronder ook de ongevallen op de weg worden verstaan (RvS, blz. 79 van stuk 328) en dat alle bepalingen van de wet ook op de ongevallen op de weg van toepassing zijn (MvT, blz. 11). Als bv. gezegd wordt dat de werkgever verplicht is een arbeidsongevallenverzekering te sluiten, dan betekent zulks dat in de verzekering ook de ongevallen op de weg moeten begrepen zijn. Men mag er natuurlijk niet uit af-

leiden dat een ongeval op de weg moet geïdentificeerd worden met een arbeidsongeval. Het verschil blijft van belang voor zover voor het ongeval op de weg eigen regels uitgevaardigd worden. Zo behoudt de arbeider zijn gemeenrechtelijke vordering tegen de werkgever, dez'es aangestelde of lasthebber, voor een ongeval op de weg, terwijl voor een arbeidsongeval de gemeenrechtelijke vordering tegen de werkgever, dez'es aangestelde of lasthebber, voor een ongeval op de weg, terwijl voor een arbeidsongeval de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid maar geldt bij opzet (tegen de werkgever, als hij het arbeidsongeval of een ongeval dat een arbeidsongeval tot gevolg heeft, opzettelijk veroorzaakt; tegen de lasthebber of de aangestelde, als hij het arbeidsongeval opzettelijk veroorzaakt).

Naar luid van het tweede lid wordt onder de weg naar en van het werk verstaan het normale traject (in de tekst staat: traject) dat de werknemer moet afleggen om zich van zijn verblijfplaats te begeven naar de plaats waar hij werkt en omgekeerd.

Die omschrijving stemt overeen met die van het wetsbesluit met dien verstande dat over de weg naar de plaats waar de werknemer zijn e'tmaal neemt wordt gesproken in § 2, en dat de bepaling volgens welke het ongeval het gevolg moet zijn van een aan de weg inherent risico, wordt weggelaten.

Het derde lid zegt: « De werknemer wordt geacht zich eveneens op de plaats waar hij werkt te bevinden, wanneer hij onder meer: 1° aldaar, zelfs buiten de uren, met de uitdrukkelijke of stilzwijgende toelating van de werkgever een opdracht als vakbondsafgevaardigde of vertegenwoordiger van de werknemers vervult; 2° een vergadering van de ondernemingsraad of het veiligheidscomité bijwoont ». Oorspronkelijk stonden deze twee gevallen in § 2, waarin gesproken wordt over de trajecten die met de weg naar en van het werk worden gelijkgesteld. Zoals de tekst nu is, gaat het, volgens het advies van de Raad van State (blz. 80), om een verduidelijking van het begrip « weg naar en van het werk » en niet om een uitbreiding, zoals in de andere in § 2 bedoelde gevallen. Dat is juist, maar men mag ook zeggen dat het derde lid een gelijkstelling bevat, niet van de weg, maar van de plaats waar de arbeider werkt (« wordt geacht »). Dat derde lid is enuntiatief (« onder meer »). In de geciteerde voorbeelden gaat het om opdrachten waarmee de betrokkenen belast worden in hun hoedanigheid van werknemer in dienst van hun onderneming (RvS, blz. 80). Niettemin dient opgemerkt te worden dat in het sub 1° geciteerde voorbeeld de beperking « aldaar » een opdracht als vertegenwoordiger van de werknemers vervult, zich niet op de bescherming van de wet kan beroepen? (Verg. Cass. 24 februari 1969, Arr. Cass. 1969, 606, Pas. 1969 I, 577: werkm'n, die zich als afgevaardigde van een vakbond, tijdens de werkuren en met de toestemming van zijn werkgever, naar de begrafenis van een werkmakker heeft gegeven).

Het laatste lid van § 1 luidt: « Het traject van of naar de verblijfplaats begint zodra de werknemer de dorpel van zijn hoofd- of tweede verblijf verlaat en eindigt zodra deze weer overschreden wordt ». Ongetwijfeld wil de wetgever zeggen dat het traject van de verblijfplaats naar de plaats van het werk begint op het ogenblik dat de arbeider over de drempel van zijn verblijf stapt, en dat het traject van het werk naar de verblijfplaats eindigt zodat hij die drempel weer overschrijdt. Op te merken is dat het woord verblijf in de tekst in twee betekenissen gebezigd wordt. In de betekenis van plaats waar de werknemer zijn verblijf heeft, wil de nieuwe wet een enge interpretatie (verg. Cass. 28 april 1967, R.W. 1967-68, 1436). De gangen, liften, trapzalen van een appartementsgebouw, het stuk privé weg dat het verblijf van de openbare weg scheidt, behoren tot de weg (MvT, blz. 11).

Maar verblijf betekent ook: het verblijven, het zich ophouden. Hier komt een factor tijd bij te pas. De rechtspraak heeft al aangenomen dat het verblijf niet beperkt is tot één verblijf (Cass. 2 februari 1967, R.W. 1968-69, 450). De Memorie van Toelichting zegt dat hier de brede interpretatie van de Franse wet moet toegepast worden die een tweede verblijf aanneemt voor zover dit een zekere stabiliteit vertoont; het vereiste van een zekere stabiliteit sluit niet uit dat een werknemer bijna dagelijks een ander verblijf heeft, b.v. als de werknemer zich door de aard van zijn beroep of eenvoudig op bevel van zijn werkgever moet verplaatsen (blz. 12). Hierbij stipt de Raad van State aan dat van de voorwaarde van bestedigheid in de tekst van het ontwerp geen gewag gemaakt wordt en dat de Regering dus kennelijk aanstuurt op een zeer ruime interpretatie van het begrip «verblijf» (blz. 79). Zeer duidelijk is dat allemaal niet. Zal de werknemer, wiens gezin tijdens de vakantie op een kampeerterrein verblijft (zie Hof Gent, 30 juni 1966, Pas. 1967, II, 125), mogen beweren dat dit zijn tweede verblijf is.

In paragraaf 2 van artikel 8 worden de trajecten opgesomd die met de weg naar en van het werk worden gelijkgesteld.

Sub 1° komt het traject van de plaats waar de werknemer werkt naar de plaats waar hij zijn eetmaal neemt of het zich aanschafft en omgekeerd. De werknemer die tijdens de middagpauze eten gaat kopen, bevindt zich volgens de huidige rechtspraak niet op de weg naar en van het werk (Cass. 9 november 1967, R.W. 1968-69, 1177; maar zie Cass. 9 januari 1964, Pas. 1964, I, 480 en Cass. 23 oktober 1964, R.W. 1965-66, 1531, waar het ongeval als arbeidsongeval *stricto sensu* behandeld wordt).

Dan komen de volgende gelijkstellingen:

«2° van de plaats waar hij werkt naar de plaats waar hij zijn loon of het daarmee overeenstemmende bedrag in specien geheel of gedeeltelijk int en omgekeerd». Het risico is gedekt als de werknemer tijdens de arbeidsuren met toelating van zijn werkgever het werk verlaat om zijn loon te gaan innen in een kantoor van de post, de A.S.L.K., een bank, enz., ook als hij het doet tijdens de middagpauze, maar niet als hij het doet tijdens een vakantiedag of op andere vrije ogenblikken (Mvt, blz. 12).

«3° om zich, zelfs buiten de werkuren, van zijn verblijfplaats of van de plaats waar hij weer aan het werk is naar zijn vroegere werkgever te begeven met het oog op het afgeven of het afhalen van bescheiden opgelegd door de sociale wetgeving, klederen of werkgerief (sic) en omgekeerd.»

In verband met deze punten zie men: Cass. 16 november 1957, R.W. 1958-59, 1453 (bewijs van werkloosheid); Cass. 30 januari 1958, Pas. 1958, I, 580 (verplaatsing naar ziekenfonds tijdens werkuren met toestemming van werkgever); Cass. 17 februari 1961, Pas. 1961, I, 656 (brengen van een bewijs van arbeidsongeschiktheid bij werkgever); Cass. 22 juni 1962, Pas. 1962, I, 12/4 (innen van een vergoeding voor arbeidsongeval bij de werkgever, tijdens de arbeidsongeschiktheid); Cass. 31 oktober 1963, R.W. 1963 - 1964, 1159 (innen van vergoeding voor vroegere werkloosheid, bij de terugkeer van het werk); Cass. 6 mei 1965, R.W. 1965-66, 780 (inning van loon bij het bestuur van de postcheque); Cass. 5 september 1969, R.W. 1969-70, 848 (afhalen van een postmandaat voor vakantiegeld bij vroegere werkgever).

«4° van de aanwervingsplaats naar de plaats waar het werk dient uitgevoerd voor de werknemers in dienst van ondernemingen voor het laden, lossen en behandelen van waren in de havens, op de losplaatsen, in de opslagplaatsen en de stations, als vooraf geen arbeidsovereenkomst is gesloten;»

«5° van de plaats waar de huisarbeider grondstoffen of gedeeltelijk afgewerkte produkten bewerkt die een werkgever hem heeft toevertrouwd naar de plaats waar hij de

grondstoffen of produkten afhaalt of aflevert en omgekeerd.»

Volgens een amendement van de Regering (Stuk 594) wordt een 1° ter ingevoerd: «van de plaats waar hij werkt in uitvoering van een arbeidsovereenkomst met een werkgever, naar de plaats waar hij zal werken in uitvoering van een arbeidsovereenkomst met een ander werkgever». Uit de Franse tekst blijkt dat met de woorden «in voering» niet bedoeld is «in de uitvoering», maar «ter uitvoering». Volgens de Verantwoording wordt het risico gedragen door de verzekeraar van de werkgever naar wie de werknemer zich begeeft. Het amendement is van 26 juni 1970 en verwijst naar een amendement van senator De Rore, dat misschien iets te maken heeft met een verder niet bekend 1° bis, maar dat in de Stukken van de Senaat nog niet gepubliceerd is.

Door een amendement van 12 juni 1970 (stuk 522) wordt de invoeging van een artikel 8 bis voorgesteld: «Wanneer de getroffene of zijn rechthebbenden benevens het bestaan van het letsel, een plotselinge gebeurtenis aanwijzen, wordt het letsel behoudens tegenbewijs vermoed door een ongeval te zijn veroorzaakt.» Deze tekst betreft het bewijs van het ongeval en geldt dus zowel voor het arbeidsongeval als voor het ongeval op de weg naar en van het werk.

C. Caenepeel.

RAAD VAN STATE

7e Kamer. — 9 jan. 1970.

Voorzitter: M. Declaire.

Raadsheren: de H.H. Mees en Vermeulen.

Substituut-auditeur-generaal: A. Vander Stichele.

Advocaten: Mrs. J. Van Waeg, W. Lambrechts en Y. Uytborck.

Rechtspleging. — Aanwijzing van de tegenpartij. — Gebruik der talen in onderwijszaken. — Controle. — Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Belang.

Wanneer de materie die door de bestreden koninklijke besluiten geregeld wordt, behoort tot de bevoegdheid van een minister, dient een ander minister, ook al heeft hij een koninklijk besluit mede ondertekend om redenen die verband houden met de coördinatie van de activiteit van zijn ministerie met dat waartoe de materie behoort, niet als tegenpartij in de rechtszaak te worden betrokken.

Regelingen die enkel, zoals die welke vervat in de bestreden besluiten, benevens rechten en verplichtingen van de geadministreerden, de bevoegdheid en de werking van het bestuur bepalen, raken noch het statuut of de prerogatieven van de ambtenaren en hebben evenmin een weerslag op hun administratieve toestand. Ambtenaren doen als zodanig niet blijken van het vereiste persoonlijk en rechtstreeks belang om individueel of collectief dergelijke regelingen te bestrijden.

Een vereniging die enkel kan optreden ter verdediging van collectieve beroepsbelangen van ambtenaren behorende tot de Nederlandse taalgroep, is, bij afwezigheid van zodanig collectief belang, niet onvankelijk om de nietigverklaring van de bestreden koninklijke besluiten te vorderen.

Het K.B. van 30 november 1966 tot vaststelling van de vorm van het getuigschrift en van de taalverklaring, bedoeld bij artikel 17, vijfde lid, van de wet van 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs en het K.B. van 30 november 1966 houdende werking van de taalinspectie inzake onderwijs hebben betrekking op de in-

schrijving van de in Brussel-Hoofdstad schoolgaande kinderen in een bepaald taalsysteem en meteen op de vaststelling van de onderwijstaal van de kinderen. Dit komt hierop neer dat zij, onder meer, aan de ouders van die kinderen zekere verplichtingen opleggen, zoals het afleggen van een verklaring, hun rechten toekennen, zoals op het bekomen van een getuigschrift, en meer in het algemeen, hun vermogen om zelf te bepalen welke de onderwijstaal van hun kinderen zal zijn, beperken. Derhalve wordt de rechtstoestand van die ouders rechtstreeks beïnvloed door die besluiten, zodat de vernietiging daarvan, althans in zover zij hun bedoelde verplichtingen en beperkingen opleggen of rechten mochten onthouden, belang voor hen vertoont.

Doch die ouders hebben er geen belang bij aan te voeren dat de door die besluiten opgelegde verplichtingen en beperkingen niet voldoende zijn ter bereiking van het door de wetgever nagestreefde doel, d.i. de correcte vaststelling van de onderwijstaal van de in Brussel-Hoofdstad schoolgaande kinderen. Een zodanig oogmerk verraadt enkel bekommernis om de eerbiediging van de wettelijkheid door de overheid, zonder dat daarbij een rechtstreekse persoonlijk belang, als bedoeld in artikel 11 van de wet van 23 december 1946, aanwijsbaar is.

Delbarre, Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel en Cs. t./ 1. de Belgische Staat (Minister van Nationale Opvoeding), 2. de Belgische Staat (Minister van Justitie).

Overwegende dat de beroepen, aanhangig gemaakt door de eerste zes verzoekers, strekken tot vernietiging van twee koninklijke besluiten, met name 1° het koninklijk besluit van 30 november 1966 tot vaststelling van de vorm van het getuigschrift en de taalverklaring, bedoeld bij artikel 17, vijfde lid, van de wet van 30 juli 1963, houdende taalregeling in het onderwijs, 2° het koninklijk besluit van 30 november 1966 houdende werking van de taalininspectie inzake onderwijs; dat het beroep ingesteld door de zevende verzoeker, buiten de vernietiging van de twee hiervoor vermelde koninklijke besluiten, ook nog de vernietiging nastreeft van het koninklijk besluit van 30 november 1966 houdende toepassing van artikel 7, lid 2, 2°, van de wet van 30 juli 1963 houdende taalregeling van het onderwijs;

Over de aanduiding van de tegenpartij.

Overwegende dat de materie die door de bestreden koninklijke besluiten geregeld wordt, behoort tot de bevoegdheid van de Ministers van Nationale Opvoeding; dat de Minister van Justitie, ook al heeft hij het tweede aangevochten koninklijk besluit mede ondertekend om redenen die verband houden met de coördinatie van de activiteit van het Ministerie van Justitie met dat van Nationale Opvoeding, niet als tegenpartij in onderhavige rechtszaak dient betrokken te worden;

Ten aanzien van de ontvankelijkheid.

Overwegende, wat het beroep ingesteld door de zevende verzoeker betreft, dat de tegenpartij de niet-ontvankelijkheid ervan opwerpt; dat zij betoogt dat het V.V.O. niet van het vereiste belang doet blijken om de vernietiging van de bestreden besluiten na te streven, aangezien geen van die besluiten de leden van die vereniging, in die hoedanigheid, rechtstreeks aanbelangt of nadeel kan berokkenen;

Overwegende dat regelingen die enkel, zoals die welke vervat in de bestreden besluiten, benevens rechten en verplichtingen van de geadmistreerden, de bevoegdheid en de werking van het bestuur bepalen, noch het statuut of de prerogatieven van de ambtenaren raken

noch een directe weerslag hebben op hun administratieve toestand; dat ambtenaren als zodanig niet van het vereiste persoonlijk en rechtstreeks belang doen blijken om individueel of collectief dergelijke regelingen te bestrijden; dat het beroep van de zevende verzoeker, die enkel kan optreden ter verdediging van collectieve beroepsbelangen van ambtenaren behorende tot de Nederlandse taalgroep, bij afwezigheid van zodanig collectief belang in de onderhavige zaak, niet ontvankelijk is;

Overwegende, wat de beroepen ingesteld door de eerste zes verzoekers betreft, dat de tegenpartij opwerpt dat die beroepen niet ontvankelijk zijn: 1° omdat verzoekers niet doen blijken van het vereiste belang — 2° omdat de controle op de door hen bestreden handelingen, waarom zij de Raad van State verzoeken, geen wettigheidscontrole is; dat de tweede exceptie en, althans op het eerste gezicht, ook het hele betoog tot staving van de eerste exceptie, niet op de ontvankelijkheid van de beroepen zelf slaan, doch enkel op die van de tot staving daarvan aangevoerde middelen;

Overwegende dat die verzoekers zich aandienen als ouders van schoolgaande kinderen die ingeschreven zijn in een school met het Nederlands als onderwijstaal gevestigd in het taalgebied Brussel-Hoofdstad en aldaar onderwezen worden in klassen met twee leerjaren; dat de door hen bestreden twee koninklijke besluiten betrekking hebben op de inschrijving van de in Brussel-Hoofdstad schoolgaande kinderen in een bepaald taalsysteem en meteen op de vaststelling van de onderwijstaal van die kinderen; dat zij, in verband daarmee, o.m. aan verzoekers zekere verplichtingen opleggen, zoals het afleggen van een verklaring, hun rechten toekennen, zoals op het bekomen van een getuigschrift, en meer in 't algemeen, hun vermogen om zelf te bepalen welke de onderwijstaal van hun kinderen zal zijn, beperken; dat derhalve hun rechtstoestand rechtstreeks wordt beïnvloed door die besluiten, zodat de vernietiging daarvan, althans in zover zij hun bedoelde verplichtingen en beperkingen opleggen of rechten mochten onthouden, belang voor hen vertoont;

Overwegende echter dat uit het onderzoek van de door hen aangevoerde middelen blijkt dat zij aan de bestreden koninklijke besluiten hoegenaamd niet verwijten dat hun daardoor ongeoorloofde verplichtingen worden opgelegd of door de wet erkende rechten worden onthouden, wel dat de opgelegde verplichtingen en beperkingen niet voldoende zijn ter bereiking van het door de wetgever nagestreefde doel, de correcte vaststelling van de onderwijstaal van de in Brussel-Hoofdstad schoolgaande kinderen; dat zij zodoende, in werkelijkheid niet de vernietiging beogen van de concrete, zomin gedeeltelijke als gehele, inhoud van die reglementaire besluiten, wel die van een beweerd verzuim van de regering, door die besluiten de wet volledig en naar behoren uit te voeren;

Overwegende dat, aangezien wat in die besluiten, volgens hen, ontbreekt, geen rechten zijn doch slechts bijkomende verplichtingen en beperkingen, terwijl niets hun belet, wat henzelf betreft, zich deze vrijwillig op te leggen, hun beroep noodzakelijkerwijs enkel aanstuurt op het opleggen van die, naar hun opvatting, door de wet gewilde verplichtingen en beperkingen aan anderen; dat een zodanig oogmerk enkel bekommernis om de eerbiediging van de wettelijkheid door de overheid verraadt, zonder dat daarbij een rechtstreeks persoonlijk belang als bedoeld in artikel 11 van de wet van 23 december 1946, aanwijsbaar is; dat verzoekers betoogt, dat zij wel degelijk persoonlijk belang hebben bij de vaststelling van de onwettigheid van bewust verzuim, omdat het herstel daarvan tot gevolg zou hebben dat meer kinderen in klassen met het Nederlands als onderwijstaal zouden terechtkomen, wat dan zou leiden tot splitsing van de klassen met twee leerjaren waarin hun kinderen zijn opgenomen en dat dit uiteindelijk de hoedanigheid van het door hun kinderen

genoten onderwijs zou ten goede komen, die vaststelling niet vermag te ontzenuwen; dat immers zodanig persoonlijk belang dat niet onmiddellijk gediend wordt door het herstel van meerbedoeld verzuim, doch eerst na verwezenlijking van een reeks opeenvolgende, niet automatisch uit elkaar voortvloeiende, deels van discretionaire beslissingen afhangelende en alleszins onzekere factoren, niet het vereiste rechtstreeks en zelker karakter vertoont; dat ook de beroepen ingesteld door de zes eerste verzoekers niet ontvankelijk zijn.

Besluit :

Artikel 1. — *De Minister van Justitie wordt buiten de zaak gesteld.*

Artikel 2. — *De beroepen, zijn verworpen.*

HOF VAN BEROEP TE GENT.

4de Kamer. — 30 juni 1970.

Voorzitter : M. Morel de Westgaver.

Raadsheren : M.M. Noest en De Brauwere.

Advocaat-generaal : M. De Geest.

Advocaten : Mrs. Frans Baert en A. De Schrijver (Gent).

1. Onopzettelijke doding. — Geneeskundige behandeling. — Strijdig met de diagnose. — Schuld.
2. Abnormalen. — Internering. — Onmiddellijke tenuitvoerlegging.
3. Abnormalen. — Internering. — Gerechtskosten. — Lijfswang uitgesloten.

1. Wanneer de geneesheer vaststelt dat zijn patiënte, sinds haar jeugd, in een zware toestand van epilepsie verkeert en daarvoor verzorgd werd met de klassieke anti-epileptica, haar desondanks een behandeling voorschrijft met homeopatische inslag, gepaard met streng dieetregime, en haar het nemen van epileptica verbiedt, en bovendien, naar aanleiding van een comateuze toestand van de patiënte, de juiste diagnose stelt van een mogelijk hersenoedeem als gevolg van haar zware epileptische toestand, doch niettemin er zich toe beperkt de destijds door hem voorgeschreven therapie systematisch op te leggen, heeft deze geneesheer schuld en is hij, door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, oorzaak van de dood van de patiënte, overleden aan bilaterale longontsteking, als gevolg van status epilepticus.
2. Bij het gelasten van de internering van de beklaagde, op grond van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers zoals zij vervangen werd bij art. 1 van de wet van 1 juli 1964, is de rechter ertoe gehouden de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de internering te bevelen (1).
3. De invordering van de gerechtskosten die de 3.000 F te boven gaan door middel van lijfswang tegen een beklaagde wiens internering wordt gelast, is strijdig met de letter en de geest van voormelde wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen (2).

In zake : O.M. t./ M...

beklaagd van te L... :

A. - de 3 mei 1966 : Onopzettelijk de dood veroorzaakt te hebben van A..., door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, maar zonder het oogmerk om de persoon van een ander aan te randen ;

B. - van 30 april tot 3 mei 1966 : Verzuimd te hebben hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hij zelf diens toestand heeft vastgesteld, hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen, de verzuimer kunnende helpen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen ;

Gezien de hogere beroepen ingediend op 14.5.1970 door het Openbaar Ministerie en op 21 mei 1970 door de beklaagde M., tegen het vonnis uitgesproken door de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, correctionele kamer, met drie Rechters, gedagtekend 12 mei 1970, recht doende op tegenspraak, hetwelk :

— zegt dat het feit A ten genoegen van rechte bewezen is, maar niet het feit B ;

— de beklaagde vrijspreekt wegens het feit B ;

— voor recht zegt dat het feit A ten genoegen van recht bewezen is ;

— vaststelt dat de beklaagde verkeert in staat van krankzinnigheid, in een ernstige staat van geestesstoornis of van zwakzinnigheid die hem ongeschikt maakt tot het controleren van zijn daden ;

— de internering van de beklaagde M... gelast ;

— deze laatste veroordeelt in de helft van de proceskosten, begroot op 22.169 frank, de overige helft ten laste blijvende van de Staat ;

— zegt dat deze kosten her verkrijgbaar zullen zijn door middel van één maand lijfswang ;

— de teruggave beveelt van de terzake in beslag genomen overtuigingsstukken aan S... ;

Gehoord de heer raadsheer De Brauwere in zijn verslag gedaan ter openbare terechtzitting ;

Gehoord de beklaagde in zijn middelen van verdediging, bijgestaan door Meesters A. De Schrijver en F. Baert, advocaten te Gent ;

Gehoord in zijn vordering de heer De Geest, advocaat-generaal ;

— dit alles in het Nederlands ;

Overwegende dat het Openbaar Ministerie en de beklaagde tijdig en regelmatig hoger beroep hebben ingesteld ;

Overwegende dat door het onderzoek en bij de behandeling van de zaak vóór het Hof bewezen is gebleven dat de beklaagde het feit, zoals omschreven in de telastelegging A en dat een wanbedrijf is, gepleegd heeft ; dat echter evenmin als vóór de eerste Rechter bewezen is gebleken dat de beklaagde het feit der tenlastelegging B heeft gepleegd ;

Overwegende dat het vaststaat dat de beklaagde in maart 1966 de behandelende geneesheer werd van het slachtoffer, A... bij wie hij toen, volgens zijn eigen verklaring, een zware toestand van epilepsie vaststelde ; dat het eveneens vaststaat dat, ofschoon hij vernam dat zijn patiënte sedert haar 14de levensjaar voor epilepsie onder doktersbehandeling was en hiervoor verzorgd werd met de klassieke anti-epileptica, de beklaagde haar een behandeling voorschreef met homeopatische inslag, gepaard met streng dieet, en haar het nemen van de klassieke epileptica verbood ;

Overwegende dat de beklaagde op 30 april 1966, op verzoek van de echtgenoot van A..., deze laatste ten huize bezocht ; dat, ofschoon hij er de vrouw, volgens zijn eigen verklaring, in volledige comateuze toestand aantrof en de juiste diagnose stelde van een mogelijk hersenoedeem als gevolg van haar zware epileptische toestand, de beklaagde er zich toe beperkte de volharding in de door hem in maart 1966 voorgeschreven therapie op te leggen ; dat, op 1 mei 1966 en op 2 mei 1966 door de echtgenoot telefonisch ingelicht dat zijn vrouw veelvuldige epileptische aanvallen doormaakte en hij, als leek, een dodelijke afloop vreesde, de beklaagde zich vergenoegde de volharding van

zijn destijds voorgeschreven therapie aan te bevelen, met evenwel verhoging van de dosissen ;

Overwegende dat de vrouw op 3 mei 1966 overleed, volgens de deskundigen, aan bilaterale longontsteking, als gevolg van status epilepticus ;

Overwegende dat hieruit volgt dan het gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid der telastelegging A er bij de beklaagde in bestaan heeft systematisch zijn oorspronkelijke therapie, met homeopatische inslag en streng dieet, te hebben toegepast, ofschoon hij de diagnose had gesteld dat het slachtoffer in een zware epileptische toestand verkeerde, met mogelijke hersenoedeem, en hij, als geneesheer, moest weten dat die toestand levensgevaarlijk was en het geboden was ofwel onmiddellijk de klassieke anti-epileptica toe te dienen ofwel de vrouw onmiddellijk naar een ziekenhuis te doen overbrengen ;

Overwegende dat de eerste Rechter met reden de internering van de beklaagde heeft gelast ; dat immers niet alleen uit de gegevens van het verslag van de gerechtelijke deskundige Prof. dokter X..., maar ook uit deze van de verslagen van de door de beklaagde zelf aangesproken deskundigen, Prof. dokter Y... en psycholoog Z..., duidelijk blijkt dat de beklaagde thans in een ernstige staat verkeert van geestesstoornis, waardoor de controle over zijn daden in die mate verminderd is dat hij voor de maatschappij gevaarlijk is ;

Overwegende echter dat de eerste Rechter ten onrechte de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de door hem gelaste internering niet heeft bevolen ;

Overwegende immers dat, eens aangenomen dat de beklaagde zich thans bevindt in een van de in het artikel 1 van de Wet van 1 juli 1964 bepaalde staten en thans verkeert in een staat van sociale gevaarlijkheid zodat zijn internering dient te worden gelast, het voor de hand ligt dat de aldus genomen beveiligingsmaatregel van sociaal verweer onmiddellijk moet worden ten uitvoer gelegd om het doel ervan te bereiken, d.i. de maatschappij te beschermen tegen abnormalen ;

Overwegende dat, nu al de kosten veroorzaakt worden door het onderzoek in verband met het feit der tenlastelegging in hoofde van de beklaagde weerhouden, de eerste Rechter ten onrechte de helft dezer kosten ten laste van de Staat heeft gelaten ;

Overwegende ten slotte dat de eerste Rechter ten onrechte, tot invordering van deze kosten, de lijfswang tegen de beklaagde heeft uitgesproken ; dat deze maatregel immers niet kan uitgesproken worden tegen een beklaagde waarvan de internering wordt gelast, daar hij naar de letter en naar de geest strijdig is met de Wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen ;

Op die gronden,

Het hof,

recht doende op tegenspraak ;

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935, artikel 211 van het Wetboek van Strafvordering, alsook de wetbepalingen aangehaald in het aangevochten vonnis, ter terechtzitting van heden door de heer Voorzitter hernomen, met uitzondering van artikelen 1, 2, 4, 5 W. 27.7.1871 en de Wet van 1.3.1949, niet meer van toepassing ;

Alle strijdige conclusies als ongegrond van de hand wijzende ;

Verklaart de onderscheiden hogere beroepen ontvanke-lijk en, erover beslissende,

Bevestigt het aangevochten vonnis, mits deze aanvulling dat, met eenparige stemmen, de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de internering van de beklaagde wordt bevolen ; Doet het vonnis echter teniet waar over de kosten

werd gestatueerd en de lijfswang werd uitgesproken en, opnieuw wijzende dienaangaande,

Verwijst de beklaagde in al de kosten van eerste aanleg gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, deze begroot op de som van 22.169 frank, evenals in de kosten van hoger beroep, deze begroot tot heden op de som van nul frank.

(1) In zelfde zin : J. Matthijs, Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent : « Eb en vloed om de wet tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen » - Openingsrede van 1 september 1964, R.W. 1964-1965, kol. 136 - R.D.P. 1964-1965, blz. 453.

Anders : Brussel - K.I. - 9 september 1965 - R.W. 1965-1966, kol. 1205 ; Pas. 1966, II, 210.

(2) In zelfde zin : Gent K.I. - 30 juli 1948 - R.W. 1948-1949, kol. 117.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE TONGEREN.

4 februari 1970.

Voorzitter : M. Vandeplass.

O.M. : M. R. Dupain.

Advocaten : Mrs. D. Ruiters, J. Reard en V. Vos.

I. Huiszoeking door boswachter naar aanleiding van een jachtmisdrijf. — Voorwaarden. — Gebruik van list.

II. Slagen aan gezagsdrager (boswachter). — Verweer tegen onwettige daad.

I. Zo niet blijkt dat de verbalisant aan de beklaagde heeft medegedeeld, dat hij wel degelijk boswachter was en kwam om opsporingen te verrichten ingevolge een jachtmisdrijf waarvan hij verdacht werd, zo hij zich in burger heeft aangeboden en in strijd met de normale rechtspleging zich alleen ter plaatse begaf, hetgeen hem in de mogelijkheid stelde zonder controle en met list op te treden, dient de huiszoeking als onwettig te worden beschouwd.

II. Zelfs ingeval een boswachter zijn rechten te buiten gaat door het verrichten van een onwettige huiszoeking, is de bezochte persoon niet gerechtigd hem te slaan en te kwetsen.

O. M., Jacquemart E., Koninklijke St.-Hubertusclub, Bals t./ Wolfs.

Beticht van te :

1. Genk in de nacht van 2 op 3 juni 1969 :

A. Gejaagd te hebben na zonsondergang en voor zonson-
opgang.

B. Gejaagd te hebben over de openbare weg, zonder ti-
tularis te zijn van de aangrenzende eigendammen.

C. Gejaagd te hebben buiten de door de Minister van
Landbouw bepaalde tijden.

D. Jagend te zijn aangeetroffen en geen verlofbrief voor
het dragen van een jachtwapen te hebben kunnen over-
leggen.

E. Zonder toestemming van de eigenaar of van zijn
rechthebbende gejaagd te hebben op andermans goed,
waarvan het jachtrecht toebehoort aan Jacquemart
Eugène, die tegen de overtreder klacht heeft ingediend.

F. Het wapen door hem gebruikt niet terstond te heb-
ben overhandigd aan de agent, die proces-verbaal opmaak-
te.

G. Gebruik te hebben gemaakt van netten, strikken,
stroppen, of andere tuigen, namelijk een autovoertuig
Taunus 12 M nr. plaat FF 667, geschikt om konijnen en het
in art. 10 van de wet van 28.2.1882 vermeld wild te van-

gen, te vernielen of om hetzij het vernielen van dat wild te vergemakkelijken, te hebben vervoerd of in zijn bezit te hebben gehouden.

— met de omstandigheid dat de feiten beschreven sub B,C,D, en E gepleegd werden door middel van een verboden wapen, dat de feiten bedreven werden in bende en 's nachts.

H. Een jachtwapen te hebben gedragen zonder een wettige reden te kunnen doen gelden.

2. Bij samenhang :

Te Hasselt op 7 juni 1969 :

Slagen toegebracht te hebben aan de jachtwachter *Bals Charles* in de uitoefening van zijn bediening of ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening, met de omstandigheid dat de slagen bloedstorting, verwonding of ziekte voor gevolg hadden.

(.....)

Overwegende dat uit het onderzoek van de zaak gebleken is dat de sluiswachters *Geerts André* en *Vercammen Alexander* in de nacht van 2 op 3 juni 1969 een autovoertuig opmerkten langs de trekweg van het Albertkanaal te Genk ;

Dat van uit dit voertuig met een jachtwapen geschoten werd met het waarschijnlijk doel wild te schieten ;

Overwegende dat beide getuigen poogden het voertuig te vereenzelvigen en dat ze de genoteerde nummers en de beschrijving overgaven aan de boswachter *Bals* ;

Overwegende dat deze laatste voortgaande op de verstrekte gegevens zich op 7 juni 1969 aanbod bij *Wolfs Camiel* te Hasselt en hem na vertoon van zijn diestpenning, om toegang verzocht tot zijn woning voor het onderzoek van zijn personenwagen *Ford Taunus 12 M* ;

Overwegende dat betichte hem langs de keuken in zijn garage bracht om zijn wagen na te zien ;

Dat hij hem eveneens in zijn koffer liet kijken, waar getuige *Bals* een zak in opmerkte waar, naar zijn indruk, bloedsporen en haren van hazen of konijnen op waren ;

Dat dit belangrijk overtuigingsstuk niet in beslag genomen werd door verbalisant ;

Overwegende dat hij echter in de handkoffer van de wagen patronen van een jachtgeweer in beslag nam niet tegenstaande het verzet van betichte ;

Dat bij deze beslagname herrie ontstond waarbij betichte aan verbalisant een slag toebreacht en hem aan de wenkbrauw kwetste ;

Overwegende dat betichte ontkent in de nacht van 2 op 3 juni 1969 of op een andere datum gestroopt te hebben ;

Dat hij bij monde van zijn raadsman verklaart het slachtoffer geweest te zijn van een onwettige huiszoeking ;

Overwegende dat het betreden van de woning van betichte met het doel opsporingen te doen in de garage welke vast aan het hoofdgebouw grenst, ongetwijfeld een huiszoeking uitmaakt ;

Dat elke huiszoeking als een uitzonderlijke maatregel dient aangezien welke aan strenge geldigheidsvoorwaarden onderworpen is ;

Overwegende dat de boswachters luidens art. 16 van het Wetboek van Strafvordering enkel de huizen en aanhorigheden mogen betreden in tegenwoordigheid van de Vrederechter, Politiecommissaris of Burgemeester ;

Dat de persoon bij wie men een huiszoeking wenst uit te voeren van dit recht vrijwillig afstand mag doen (cfr. A.P.R. Huiszoeking nr. 382 en vgl.) ;

Overwegende dat de vraag zich stelt of *Wolfs Camiel* wel een geldige toestemming verleende ;

Dat volgens geldende rechtsleer (*Hoefer — Traité Instr. préparatoire* pg. 230 — A.P.R. op. cit.) en rechtspraak de toestemming aan vier voorwaarden dient te voldoen :

1. Ze dient vrij en zonder enige fysieke of morele dwang gegeven.

2. Ze moet met kennis van zaken verleend worden ; hetgeen in onderhavig geval inhoudt dat betichte moest verwittigd geweest zijn dat de verbalisant — jachtwachter was en alle sporen van wild, wapens, munitie en dergelijke zou opsporen ;

3. De toelating om tot deze welbepaalde opzoeking over te gaan diende uitdrukkelijk verleend ;

En aangezien de bewijslast ervan op de verbalisant, welke alleen was, rustte, diende ze in principie schriftelijk te zijn.

4. Deze toelating diende verleend voorafgaandelijk aan elke onderzoeksdaad ter plaatse ;

Overwegende dat uit de elementen van het vooronderzoek en dit ter zitting niet blijkt dat de verbalisant aan betichte mededeelde dat hij wel degelijk boswachter was en dat hij kwam om opsporingen te doen ingevolge een jachtmisdrijf waarvan hij verdacht was ;

Dat het feit dat verbalisant pas vijf dagen na ingelicht geweest te zijn, ter plaatse ging ;

Dat hij zich niet in het uniform dat hij gewoonlijk draagt maar in burger aanbod ;

Dat hij zich in strijd met de normale rechtspleging alleen ter plaatse begaf wat hem in de mogelijkheid stelde zonder controle en met list op te treden ;

Overwegende dat inzake de onscheidbaarheid van de woning met de meeste opzichtigheid nazicht dient gehouden ;

Dat in huidig geval ernstige twijfel bestaat betreffende het eerbiedigen van de hogervermelde regels zodat dient besloten dat de huiszoeking niet wettig was ;

Overwegende dat bijgevolg de vastellingen gedaan door de verbalisant nietig en zonder bewijskracht zijn ;

Overwegende dat de betichtingen voorzien sub 1 niet bewezen zijn ;

Overwegende dat anderzijds blijkt uit de bekentenissen van de betichte zelf, dat hij de jachtwachter *Bals* in de uitoefening of ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening geslagen en verwond heeft met bloedstorting als gevolg ;

Overwegende dat zelfs in geval de verbalisant zijn rechten te buiten ging, betichte niet gerechtigd was hem te slaan en te kwetsen ;

Dat de betiching sub. 2 als bewezen voorkomt ;

Overwegende dat de besluiten van betichte, welke aan het Openbaar Ministerie niet werden medegedeeld, uit de debatten dienen geweerd ;

Omtrent de eisen van de burgerlijke partijen :

1. Eis van de burgerlijke partij *Jacquemart E.*

Overwegende dat de Rechtbank niet bevoegd is kennis te nemen van de eis van deze burgerlijke partij gezien het niet bewezen is dat betichte zich plichtig gemaakt heeft aan de betichting sub 1 ;

2. Eis van de burgerlijke partij *St. Hubertus club van België*

Overwegende dat de stelling van deze burgerlijke partij ontvankelijk is en gegrond voorkomt voor het gevraagde provisioneel bedrag van 1 Fr ;

3. Eis van de burgerlijke partij *Bals Charles* :

Overwegende dat de eis van deze burgerlijke partij ontvankelijk is doch slechts ten dele gegrond zoals hierna bepaald :

— Geneeskundige kosten zoals blijkt uit bijgevoegde attesten en rekeningen

1.789 Fr

— Ten titel van morele en physische schade
ex aequo et bono 5.000 Fr

6.789 Fr.

Gelet op de hiernavolgende artikelen door de Heer
Voorzitter ter zitting aangeduid;
Wetboek van rechtspleging in strafzaken art. 194;
Wet van 5 maart 1952 art. 1;
Wetboek van strafrecht art. 40-280-281 en 44;
Art. 1382 B.W.B.;
Wet van 15-6-1935 art. 11, 12, 14, 23, 31, 32, 34, 35, 36,
37, 41;

Om deze redenen:

De rechtbank, statuerende op tegenspraak;
Verklaart betichte niet plichtig aan de betichting sub. 1
ten zijnen laste gelegd;
Diensvolgens spreekt betichte vrij voor de betichting sub
1;

Verklaart betichte plichtig aan de betichting sub 2 ten
zijnen laste gelegd;

Diensvolgens veroordeelt betichte voor de betichting
sub 2 tot drie maanden gevang en tot een boete van Hon-
derd frank gebracht op 2.000 of 20 dagen vervangende
gevangenzitting;

En aangezien betichte nog geen kriminele of hoofdge-
vangenisstraf van meer dan zes maanden heeft opgelopen
en het te hopen is dat hij niet meer zal hervallen, beveelt
dat de uitvoering van de hoofdgevangenisstraf zal worden
uitgesteld gedurende een termijn van 3 jaar.

Veroordeelt betichte tot de kosten van het geding.

Statuerend op burgerlijk gebied:

(.....)

NOOT. — Zelden werden in eenzelfde vonnis twee
rechtsproblemen van dergelijk belang met zulke scherp-
te gesteld. Huiszoeking en verweer tegen onwettige
huiszoeking zijn nog steeds grotendeels onverkend gebied
en maken nog vaak het voorwerp van controverse uit. Er
kan dan ook worden betreurd dat het Hof van Beroep
te Luik gemeend heeft zich te moeten beperken tot een
loutere bevestiging van het bestreden vonnis (arrest van
de vijfde kamer van 27 mei 1970).

Vooraf dient gewezen op een zekere verwarring in het
gebruik der termen. In de telastelegging sub 2, wordt ver-
balisant « jachtwachter » en verder in het vonnis « bos-
wachter » genoemd. Een « jachtwachter », die men juri-
disch juist bestempelt als « particuliere bos- of veld-
wachter » (O. Leschevin; La chasse et la tenderie, I, Réglé-
mentation, p. 80), heeft dezelfde bevoegdheid als een bos-
wachter maar zijn bevoegdheid *ratione loci* blijft beperkt
tot de grenzen van het gebied waarover hij door een
particulier persoon werd aangesteld (G. Beltjens, *Encyclo-
pédie du droit criminel* Belge, t. I, p. 199; R.P.D.B., v°
Procédure pénal, n° 89). Deze terminologische tegenstrij-
digheid heeft tot gevolg dat het onmogelijk uit te maken
is welke preciese bevoegdheid verbalisant juist bezat.

Achtereenvolgens zullen wij het probleem der huis-
zoeking en van het verweer tegen onwettige overheidsdaad
behandelen. (De beslissing van de rechtbank de conclusie
van de verdachte uit het debat te weren, omdat zij niet
aan het O.M. werd medegedeeld, wordt onbesproken ge-
laten).

I. De huiszoeking.

a) De boswachter blijkt in onderhavig geval onbevoegd
gehandeld te hebben. Hij trad immers op buiten zijn
ambtsgebied in een ander gerechtelijk arrondissement

(Viaene, Huiszoeking en beslag in strafzaken, n° 383, APR).
Vijf dagen na kennisneming van de strafbare feiten kan
hij niet meer worden beschouwd weggenomen zaken te
volgen. (R.P.D.B., v° *Procédure pénale*, n° 82). Tenslotte
handelde hij in afwezigheid van de vrederechter, politie-
commissaris of burgemeester hetgeen in strijd is met arti-
kel 16 van het Wetboek van Strafvordering.

Wellicht kon een geldig gegeven toestemming hem in
staat stellen een wettige huiszoeking te verrichten. Er
wordt algemeen aanvaard dat mits dergelijke toestemming
de huiszoeking in welke omstandigheden ook (bv. 's
nachts) en zelfs door een ondergeschikte beambte die ter
zake normaal geen enkele bevoegdheid bezit (Hoeffler,
Traité de l'instruction préparatoire en matière pénale,
n° 246 met voetnoot 1 op p. 231), kan worden verricht.
Volgens Hoeffler verschilt zulke toestemming niet van
deze die aan gelijk welke particulier wordt gegeven en
zou ze derhalve aan dezelfde « gebruiken en voorwaar-
den » onderworpen zijn (o.c., p. 243, voetnoot 3).

b) Deze laatste mening brengt Hoeffler tot de stelling
dat de toestemming tot huiszoeking steeds kan worden in-
getrokken. Nochtans besliste een arrest van het Hof van
Beroep te Gent dd. 22 januari 1951 (R.W., 1950-51, 1278)
dat een geldige toestemming, zonder voorbehoud gegeven,
naderhand noch beperkt, noch ingetrokken kan worden.
Enerzijds wordt onaanvaardbaar geacht dat een verdachte
« ten voor hem gepast tijd » de mogelijkheid zou hebben
om de vaststelling van een strafbaar feit of het vinden van
een bezwarend stuk te verhinderen. Anderzijds wordt ver-
wezen naar de analogie met de bij dag begonnen huiszo-
eking die bij nacht kan worden verder gezet.

Hoeffler geeft wel toe dat de intrekking meestal ongel-
dig zal zijn, daar de verdachte rechtsmisbruik zou plegen
door in extremis (nl. bij nakend gevaar) de stopzetting
van de huiszoeking te eisen (o.c., n° 249, 2° en voetnoot 2).

c) De meningen zijn verdeeld omtrent de wijze waarop
de toestemming dient te worden verstrekt. Al vergt de
elementaire voorzichtigheid dat de toestemming schrift-
lijk wordt gevraagd, toch betreft de instemming een fei-
tenkwestie waarvan het bewijs door alle rechtsmiddelen
mag worden geleverd (Cass., 19 februari 1923, *Pas.*, 1923, I,
195). Het proces-verbaal van huiszoeking dient in elk geval
de toestemming uitdrukkelijk te vermelden (G. Schuind,
Traité pratique de droit criminel, 2° éd., t. I, p. 483).

Belangrijker is dat de toestemming vrij, ondubbelzinnig
en met kennis van zaken wordt gegeven. Ook een stil-
zwijgende toestemming zou deze kenmerken moeten en
kunnen vertonen, maar het bewijs ervan zal uiteraard
delicater zijn (C. Vanhoudt, Het zoekingsrecht en de
aantastingen van de onschendbaarheid van de woning,
R.W., 1959-60, kol. 114).

Door een vrije en ondubbelzinnige toestemming sluit
men het gebruik van list of bedreiging uit. Het openen van
de deur, wanneer wordt aangeklopt of aangebeld, kan op
zichzelf niet doorgaan voor een toelating om binnen te
dringen in de woning en er een huiszoeking « met toe-
stemming » te verrichten (Cass., 6 mei 1942, *Pas.*, 1942,
I, 116).

De vraag stelt zich hoever de « kennis van zaken » moet
reiken. Men schijnt het er wel over eens dat het volstaat
dat de persoon die toestemming geeft dient te beseffen dat
hij het recht heeft de huiszoeking te weigeren (Daloz,
Répertoire de droit pénal et de la procédure pénale, v°
Perquisition, saisie, visite domiciliaire, n° 6; meer in het bij-
zonder wat het besproken geval betreft: Faustin - Helie,
Traité de l'instruction criminelle, t. II, éd. belge, p. 162,
n° 1633 in fine). Hoeffler meent zelfs dat de rechtsonder-
horigen dit recht tot weigering kunnen afleiden uit het feit
dat hun toestemming wordt gevraagd (o.c., n° 247).

d) De feitenrechter heeft hier soeverein vastgesteld dat
niet gebleken is dat de « verbalisant » (die anderzijds wel

zijn dienstpenning vertoonde!) mededeelde dat hij wel degelijk boswachter was en dat hij kwam om opsporingen te verrichten ingevolge een jachtmisdrijf». Hieruit wordt afgeleid dat het de verdachte niet mogelijk was te beseffen dat hij het recht had de toegang tot zijn woning te verbieden aan een boswachter optredende buiten zijn ambtsgebied, niet meer de weggenomen voorwerpen volgend en voornamelijk zonder begeleiding van een bevoegd persoon. De feitenrechter oppert verder dat «het zich alleen ter plaatse begeven hem in de mogelijkheid stelde zonder controle en met list op te treden». Hieruit wordt dan ook afgeleid dat er geen geldige toestemming werd verstrekt en dat de huiszoeking derhalve onwettig was.

II. Verweer tegen onwettige overheidsdaad.

a) De grondwetgever heeft «het recht om zich met geweld te verzetten tegen elke onwettige handeling van de overheid» niet positief willen inschrijven in de Grondwet, daar hij van oordeel was dat zulks niet alleen gevaarlijk, maar voornamelijk overbodig was gezien dit onbetwistbaar recht voortvloeit uit de onschendbaarheid van de woning (art. 10 van de Grondwet) en de individuele vrijheid (art. 7 van de Grondwet). De uitoefening van dit recht van verweer is onderworpen aan de beoordeling van hoven en rechtbanken, wanneer deze zich over de toepassing van hetzij art. 148 (Schending door een openbaar ambtenaar van art. 10 van de grondwet) hetzij art. 269 e.v. van het strafwetboek (weerspanning tegen gezagsdragers) zullen uit te spreken hebben (J. Verhaegen, *La protection pénale contre les excès de pouvoir et la résistance légitime à l'autorité*, pp. 289-292; Rigaux & Trousse, o.c., t. II, p. 411-415; R.P.D.B., v° Rébellion, n° 102-105).

b) Men is het erover eens dat verweer tegen een onwettige huiszoeking slechts gerechtvaardigd kan zijn wanneer deze «klaarblijkelijk onwettig» is. De moeilijkheid bestaat er juist in te bepalen wanneer een huiszoeking «klaarblijkelijk» onwettig is (Cass., 6 januari 1930, Pas., 1930, I, 55 waarin de uitdrukking «illégalité flagrante» wordt gebezigd; R.P.D.B., v° Rébellion, n° 107-108 waarin een reeks voorbeelden worden gegeven voornamelijk van onwettig verweer).

De onschendbaarheid van de woning behoort ongetwijfeld tot de waarden die desnoods met geweld mogen verdedigd worden tegen onwettig optreden van de overheid (J. Verhaegen, o.c., p. 345).

Klaarblijkelijk onwettig handelt de ambtenaar die optreedt buiten de perken van zijn territoriale bevoegdheid, wat in casu het geval schijnt te zijn (zie bovenvermeld arrest van het Hof van Cassatie, waarin het gaat om een particuliere boswachter die optrad buiten zijn ambtsgebied; J. Verhaegen, o.c., p. 316; Rigaux & Trousse, o.c., t. III, p. 434).

Hetzelfde geldt voor de ambtenaar die handelt zonder dat aan een hem bevoegdheid gevende formaliteit (formalité habilitante) voldaan is. Zo bv. de officier van gerechtelijke politie die zou overgaan tot een huiszoeking zonder een mandaat ad hoc en buiten het geval van heterdaad (Rigaux & Trousse, o.c., t. III, p. 435; Corr. Leuven, 24 mei 1951, R.W., 1951-52, 738: de gerechtelijke politie voorzien van een geldig mandaat weigerde de bezochte persoon kennis te geven (voorlezing) van het mandaat hoewel deze er uitdrukkelijk om verzocht). Zulke bevoegdheid gevende formaliteit is ook de aanwezigheid van een «magistraat», zoals dit o.m. bepaald is bij art. 16 van het Wetboek van Strafvordering (J. Verhaegen, o.c., p. 310 waar een arrest van het Hof van Rouen van 1831 wordt aangehaald, dat het geval beoogt van een boswachter die zonder bijstand van de in de wet voorziene personen een huiszoeking had verricht, *Pandectes belges*, v° Bois et Forêts, n° 1060, 1069).

c) Nu de feitenrechter had vastgesteld dat de huiszoeking onwettig was, had hij consequent de verdachte moe-

ten vrijspreken die zich tegen dergelijke onwettige daad verzette. De slagen en verwondingen die hij aan verbalisant toebracht blijken niet buiten verhouding met het aangedane onrecht. De bewering dat «zelfs ingeval de verbalisant zijn rechten te buiten ging, de verdachte niet gerechtigd was hem te slaan of te kwetsen» lijkt niet gegrond te zijn op juridische beginselen.

M. P.

MILITIERAAD PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

26 augustus 1970.

Voorzitter: M. A. Fraeys.

Leden: M. J. Hoebeek en M. W. Demoor.

Sekretaris-verslaggever: M. R. Drubbel.

Advocaat: Mr. H. Mestrum (Gent).

Kostwinner. — Ogenblik waarop verzoeker moet voldoen aan de wettelijke voorwaarden.

Een militierechtscollege kan slechts rekening houden met de toestand die werkelijk bestond op het ogenblik dat de aanvraag werd ingediend, en niet met een situatie die later ontstond, en bestond bij de behandeling der aanvraag (impliciet).

Pierre Demeester.

Gelet op de schriftelijke aanvraag van de belanghebbende van 23 januari 1970;

Overwegende dat verzoeker notificatie kreeg van de beslissing waardoor hij voorlopig werd afgekeurd met de lichting 1970 op 20 januari 1970; dat hij zijn aanvraag om vrijlating van de militaire dienst, als kostwinner, indiende binnen de maand; dat dit verzoek met de lichting 1971 dus ontvankelijk is;

Overwegende dat verzoeker, wegens zijn leeftijd, geen recht op de eerste vijf uitsteltermijnen meer heeft;

Overwegende dat verzoeker, binnen de termijn die gesteld was om met de lichting 1971 zijn aanvraag om vrijlating van dienst, als kostwinner, te kunnen indienen, tegelijkertijd voldeed aan alle voorwaarden gesteld in het art. 10 § 1, 1° der wet, om als de kostwinner van zijn moeder-weduwe erkend te worden;

dat hij toen dienvolgens eveneens de voorwaarden vervulde gesteld in het art. 12 § 1, 3° der dienstplichtwetten, inzake de vrijlating van dienst wegens kostwinnerschap;

Verleent aan voornoemde dienstplichtige, met de lichting 1971 de vrijlating van de militaire dienst, als kostwinner.

NOOT. — 1. Verzoeker, die behoorde tot de lichting 1970, ontving op 20 januari 1970 bericht dat hij voorlopig was afgekeurd en derhalve naar de lichting 1971 was gebracht. Bij toepassing van art. 16, 6° van het K.B. van 30 april 1962 diende hij binnen de maand een aanvraag in tot bekomen van vrijlating op morele grond, als kostwinner van zijn moeder-weduwe.

Hij had dezelfde aanvraag vóór 31 januari 1970 ook kunnen indienen bij het gemeentebestuur, gezien hij zich op dat ogenblik nog bevond binnen de wettelijk gestelde termijn voor aanvragen m.b.t. de lichting 1971.

2. In Januari 1970 had verzoeker eigen bedrijfsinkomsten welke onmisbaar waren voor zijn moeder-weduwe, wier inkomsten het wettelijk toegelaten maximum niet overtroffen. De moeder-weduwe overleed evenwel op 25 mei 1970,

en op het ogenblik dat de militieraad de aanvraag behandelde (26 augustus) was er derhalve geen enkel steunge-rechtigde persoon meer ten laste van verzoeker.

3. Deze beslissing is conform aan de rechtspraak van Hof van Cassatie en Hoge Militieraad (Cass., 3 mei 1965, Pas., 1965, I, 924; - Cass., 16 april 1962, Pas., 1962, I, 910; - zie: Mestrum, H., Militie-aanvragen. Op Welk ogenblik moeten de wettelijke voorwaarden vervuld zijn?, R.W., 1968-69, 1795).

Het militierechtscollege kan slechts rekening houden met de toestand die werkelijk bestond binnen de wettelijk gestelde termijn, in casu gezien het een aanvraag betrof m.b.t. de lichting 1971, de maand januari 1970.

4. In een zelfde geval werd de vrijlating verleend aan een dienstplichtige wiens vader-weduwnaar overleed na indiening der aanvraag en vóór de behandeling ervan door de militieraad (M.R. Oost-Vlaanderen, 2 april 1968, inz. Meirlaen).

De Hoge Militieraad verleende de vrijlating als kostwinner aan een dienstplichtige wiens inkomsten in feite niet meer onmisbaar waren voor het gezin op het ogenblik der behandeling van zijn aanvraag. Hij had op dat ogenblik een ongehuwde broeder met voldoende inkomsten om de steunge-rechtigde moeder te onderhouden, maar in de loop van de in aanmerking te nemen maand januari was deze broeder nog onder de wapens, en had hij geen inkomsten.

Er werd enkel rekening gehouden met de in januari bestaande situatie (H.M.R., 30 september 1969, nr. 18/70, inz. Bovijn).

BOEKBESPREKING

Juridische aspecten van het bouwbedrijf. — Faculteit rechtsgeleerdheid, Leuven, 1970, 148 blz.

In de reeks colloquia uitgegeven door het Instituut voor Handelsrecht der faculteit der rechtsgeleerdheid van de katholieke universiteit te Leuven, onder leiding van Prof. Dr. W. Van Gerven, verscheen thans de verzameling der mededelingen die gedaan werden tijdens het colloquium dat ingericht werd door het instituut in samenwerking met de nationale confederatie van het bouwbedrijf.

De grote crisis welke zich in de laatste maanden in het bouwbedrijf heeft doen gelden stelt dit werk in het midden van de actualiteit. De verschillende problemen die zich op dit gebied voordoen werden door meerdere specialisten onder al hun aspecten onderzocht.

De Heer E. Van Leuven bracht enkele beschouwingen over het onderwerp « Voor een betere samenwerking tussen privé- en overheidssector in de bouwnijverheid ».

Meester R. Van Stay schreef een uitvoerige verhandeling over « De contractuele verhoudingen bij aannemingsovereenkomsten » waarin hij de verschillende relaties onderzocht tussen bouwweer, architect, aannemer en onderaannemer, zowel tijdens de voorbereidende fase van het bouwwerk als gedurende de uitvoering ervan en ook na het einde van de bouwovereenkomst.

« De regeling van de aansprakelijkheid bij aannemingsovereenkomsten » werd onderzocht door Mr. K. Van Baerle. Na een breed overzicht van de algemene beginselen betreffende de aansprakelijkheid onderzoekt hij de verschillende delicate problemen van aansprakelijkheid die zich kunnen voordoen hetzij vóór, hetzij na de aanvaarding van het bouwwerk en verder de tienjarige aansprakelijkheid, de samenloop van aansprakelijkheden en ook de aansprakelijkheid wegens vertraging en tegenover geburen. Zijn vertoog wordt besloten met een onderzoek van de aansprakelijkheid bij inbreuken op de wet van 20 maart

1962 betreffende de organisatie van de ruimtelijke ordening.

Door de Heer A. Donck werd een studie gewijd aan « de Belgische en de op komst zijnde E.E.G. reglementering ter zake van overheidsvereenkomsten ». De auteur schetst eerst de juridische regeling voor het sluiten van overheidsvereenkomsten zoals deze in België bestaat, vooral sedert de wet van 4 maart 1963 en de Koninklijke Besluiten die er op gevolgd zijn. Hij gaat dan de richtlijnen na die reeds door de E.E.G. werden uitgevaardigd en komt tot de conclusie dat men op Europees vlak nog niet ver is geraakt; hij stelt zich de vraag of België terzake niet blijk geeft van een al te naïef Europees idealisme door vaak al te blindelings de openbare aanbestedingsprocedure toe te passen.

Van de hand van Prof. L. P. Suetens wordt een studie gepubliceerd over « Hinderlijke bedrijven, ruimtelijke ordening en grondbeleid in België ». De auteur komt tot het besluit dat de reglementering op de hinderlijke bedrijven, die voor doel heeft een behoorlijk menselijk levensmilieu te ontwikkelen meestal te kort schiet. Zij heeft niet kunnen beletten dat tal van fabrieken de woonwijken in de omgeving ongezond maken. Ook de wet van 29 maart 1962 op de ruimtelijke ordening geeft geen voldoening. De auteur is echter van mening dat zulks hoofdzakelijk te wijten is aan de psychologie van de mens zelf. In België wordt al te zeer het belang van de ruimtelijke ordening miskend en, wanneer de mentaliteit van de Belg op dit gebied niet verandert « zal het levensklimaat voor de komende generaties ondraaglijk worden ».

Van grote actualiteit is de bijdrage van de Heer R. Voordeckers over de « Specifieke juridische problemen in verband met het bouwen van flatgebouwen ». Schrijver bestudeert de poging die gedaan werd door de wetgever in 1924 om de belangrijke vraagstukken die voortkomen bij het bouwen van flatgebouwen te reglementeren en ook de voorstellen die werden gedaan om de bestaande wetgeving te verbeteren. Van belang is vooral de activiteit van de promotor. Op dit ogenblik kan het beroep van promotor nog steeds ongereguleerd uitgeoefend worden. Om een doeltreffend juridisch kader te scheppen is is het vereist dat men niet zou trachten het fenomeen van het oprichten van flatgebouwen in te kaderen in een wetboek dat werd opgesteld op een ogenblik dat men het bestaan ervan niet kon vermoeden.

Mr. A. H. Puelinckx bespreekt de vraagstukken betreffende « De tijdelijke vereniging tussen aannemers ». Hij is van oordeel dat het wenselijk zou zijn in België een stelsel in te voeren zoals datgene dat bestaat in Frankrijk door de oprichting van het « Groupement d'intérêts économiques » dat, volgens de auteur van aard zou zijn sommige problemen van de tijdelijke vereniging van aannemers op te lossen. Zeer actueel is ook de studie van de Heer E. Darden over de « Belasting op de toegevoegde waarde in verband met de bouwsector » waarvan de gegevens, bij de aanstaande toepassing van de B.T.W. uiterst nuttig zullen zijn.

Het boek wordt besloten met een algemeen overzicht van de Heer A. Asselman over « De evolutie van de bouwnijverheid, waarin hij het specifiek karakter van de bouwnijverheid ontleedt en waarin hij er de nadruk op legt dat de rationalisatie van de bouwsector loopt over de opleiding van de mensen in het algemeen en waarin hij ook onderstreept welke taken voor de overheid zijn weggelegd in het belang van een meer rationele organisatie van de bouwnijverheid.

In beknopte vorm vinden de belangstellenden in dit colloquium de essentiële gegevens voor de studie van de vele problemen die gesteld worden in verband met het moderne bouwbedrijf en het is gelukkig dat deze verzameling werd gepubliceerd.

René Victor.

H. De Schrijver, Het schatten van onroerende goederen. — 5e druk, Brussel, Simon Stevin, 1970, 486 blz. (780 fr.).

Met de regelmaat van een klok verscheen om de zeven jaar een nieuwe druk van dit werk. De eerste druk met voorwoord van wijlen de h. Jacques Roupinsky, deken van het Belgisch Landmeterskorps, verscheen in 1941.

Voor de landmeter en voor al wie met het schatten of de waardebeoordeling in België te doen heeft, wil dit boek een nuttige leidraad zijn. De auteur wil met dit werk bewijzen dat klaarheid de bevoegdheid en de rechtschapenheid van de deskundige weerspiegelt. Het boek brengt aan de belangstellenden allerlei trukjes van de stiel met grote zorg opgetekend door een reeds lang op rust gestelde autoriteit.

Zoals de voorgaande uitgaven blijft dit boek in twee onderscheiden delen verdeeld:

- de juridische gegevens over het deskundig onderzoek,
- de eigenlijke waardebeoordeling met toepassing in de praktijk.

Het eerste deel handelt over de waarde, de schade, de sleet en de economische betekenis van erfdiensbaarheden. In het tweede deel treffen wij hoofdstukken over: schatting van landbouwgronden-, van weiden, hooilanden, dijken en schoren, waardebeoordeling van boerderij-gebouwen; van boomgaarden, vijvers, kastelen en parken, schatten van bomen en bossen (60 blz.), waardebeoordeling van bouw- en nijverheidsgronden, schatting van cijnsgoederen; van afgeschafte wegen en vergoeding voor omwegen; van bebouwde eigendommen, schatting na rampen, rentevoet van bebouwde eigendommen, waardebeoordeling van vruchtgebruik en van blote eigendom; een reeks type-verslagen en aan deskundigen verschuldigde erelonen.

Tegenover de vierde druk werden geen nieuwe hoofdstukken toegevoegd. De tekst werd op verschillende plaatsen actueler gesteld met de aanpassing der verschillende tabellen voor schattingen van gronden en het huren van percelen. Daar waar nodig, werden al te enge opvattingen uit het verleden weggelaten en vervangen door de zienswijze der meer vakkundig geschoolde jonge generatie van landmeters.

Ten behoeve van meetkundige schatters en van studenten werd dit boek dus volkomen bijgewerkt.

EUROPEES RECHT

**De werkzaamheden van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
(van 15 september tot en met 6 oktober)**

No 20/70

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft op 15 september 1970 zijn werkzaamheden hervat.

In de loop van deze eerste week van het nieuw gerechtelijk jaar heeft het Hof van Justitie in verschillende door nationale rechterlijke instanties naar het Hof verwezen prejudiciële zaken, de pleidooien van partijen en de conclusies van de Advocaat-Generaal angehooord.

De eerste van deze zaken was door het Hof van Cassatie van België naar het Hof van Justitie verwezen en betrof de uitlegging van een communautaire landbouwverordening.

Twee particulieren hadden zich aan frauduleuze invoer van boter uit Nederland schuldig gemaakt, waarna de Belgische autoriteiten hun niet alleen strafmaatregelen, als in de Belgische wetgeving voorzien, hebben opgelegd, doch tevens betaling verlangden van de heffing welke krachtens de gemeenschapsverordeningen bij invoer uit

derde landen verschuldigd is. Van de beide beklaagden werd betaling verlangd van een totaalbedrag van 973 560 BF.

Zij kwamen in beroep bij het hof van Beroep te Gent, dat het in eerste aanleg gewezen vonnis bevestigde. De zaak is daarna voor het Hof van Cassatie aanhangig gemaakt, welk college de zaak overeenkomstig het Verdrag van Rome ter fine van uitlegging van de betreffende communautaire landbouwverordening aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft voorgelegd. Beklaagden stellen dat de heffing voor producten uit derde landen in geen geval op waren van communautaire oorsprong mag worden toegepast. De Belgische autoriteiten betogen daarentegen dat deze heffing wel verschuldigd is, nu betrokkenen de lagere intra-communautaire heffing hebben ontdoken en verzuimd douanebescheiden waaruit van de communautaire oorsprong van de boter zou moeten blijken, te doen opmaken. De Advocaat-Generaal J. Gand is blijkens zijn conclusie van mening dat de Lid-Staten bij gebreke van de voorgescreven bescheiden betreffende de oorsprong der goederen gerechtigd zijn de intra-communautaire heffingen buiten toepassing te laten en derhalve bij frauduleuze invoer, ook wanneer de communautaire oorsprong der waren langs andere weg kan worden bewezen, daarop de heffing voor invoer uit derde landen mogen toepassen (Zaak 12/70).

De zaak is thans in staat van wijzen.

In drie andere zaken, welke eveneens een fiscaal karakter dragen, kwam de verenigbaarheid van nationale belastingsvoorschriften met het gemeenschapsrecht aan de orde.

Door invoering van de B.T.W. had de Bondsrepubliek Duitsland voldaan aan de verplichtingen voortvloeiende uit een richtlijn van de Raad der Gemeenschappen en zij besloot vervolgens deze belasting ook op transportprestaties van toepassing te doen zijn. Voorts onderwerpt zij het vervoer van goederen over de weg aan een speciale heffing.

Drie internationale transportondernemers — een Duits, een Frans en een Oostenrijks bedrijf — verzochten aan drie verschillende Duitse Finanzgerichte deze speciale heffing als strijdig met het Verdrag van Rome en de gemeenschapsverordeningen onwettig te verklaren. Deze Duitse instanties hebben de zaken voor een prejudiciële beslissing naar het Hof van Justitie verwezen.

De Advocaat-Generaal K. Roemer concludeerde dat de speciale Duitse belasting op het wegvervoer voorhands niet onwettig mag worden genoemd, nu de datum vóór welke de nationale wettelijke regelingen ten deze moeten zijn aangepast, door de Raad op 1 januari 1972 is vastgesteld (9, 20 en 23/70).

De zaken zijn in staat van wijzen.

In nog twee andere zaken gaat het om heffingen bij invoer en restituties bij uitvoer van landbouwprodukten.

In de communautaire verordeningen wordt het importeurs en exporteurs van landbouwprodukten mogelijk gemaakt zich tegen wijzigingen in het heffingspercentage te wapenen door voor bepaalde tijdvakken en produkten de heffingen en restituties tevoren te doen vaststellen.

Van deze mogelijkheid was onder meer gebruik gemaakt door twee Nederlandse ondernemingen, doch op een gegeven ogenblik verzochten zij deze vaststelling vooraf tot het beloop der op een bepaalde dag nog niet uitgevoerde hoeveelheden in te trekken. De Nederlandse instelling die met de uitvoering van het restitutiestelsel is belast beschikte hierop afwijzend, omdat het desbetreffende verzoek te laat was gedaan.

De beide ondernemingen wendden zich tot de bevoegde Nederlandse administratieve rechter, die op zijn beurt het

Hof van Justitie adieerde met een verzoek om uitlegging van de communautaire landbouwverordeningen op dit punt (16 en 17/70).

Van 23 tot 26 september begaven President en leden van het Hof van Justitie zich naar Berlijn, waar zij een ontmoeting hadden met de leden van het Bundesverwaltungsgericht. Dit bezoek, dat plaatsvindt in het kader van de samenwerking tussen de nationale rechterlijke instanties en het Hof van Justitie van de Gemeenschappen, werd van 28 tot 30 september gevolgd door een bezoek aan de Hoge Raad. Het Hof van Justitie ontmoette reeds de leden van de hoogste rechtscolleges van België, Frankrijk en Italië alsmede het Bundesverfassungsgericht te Karlsruhe.

Op 6 oktober jl. werd te Luxemburg een plechtige zitting gehouden, tijdens welke het Hof in tegenwoordigheid van de Ministers van Justitie der Lid-Staten twee nieuwe leden heeft beëdigd: Dr. H. Kutscher, rechter en de Heer A. Dutheil de Lamothe, advocaat-generaal.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Plechtige Openingszitting van 17 oktober 1970

Zaterdag 11. 17 oktober 1970 was het de jaarlijkse hoogdag voor de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

De plechtige openingszitting had plaats in de Assisenzaal die tot de nok gevuld was. Zelden zag men een zo grote toeloop van publiek voor dergelijke openingsplechtigheid.

De hoogwaardigheidsbekleders en de hoge magistraten die de vergadering met hun aanwezigheid vereerden waren te talrijk opdat wij ze zouden kunnen vermelden.

De zitting werd geopend door Mr. Jan Lenaerts, Voorzitter van de Conferentie, die in een mooie rede op hartelijke wijze de vooraanstaande aanwezigen en de vreemde afgevaardigden verwelkomde. Volgens traditioneel gebruik werden de leden van de vreemde balies die op de zitting afgevaardigd waren, in hun eigen taal begroet.

Daarna werd het woord verleend aan Mr. Frederik Erdman voor het uitspreken van de openingsrede, die als titel droeg: «De uitdaging der technocratie». Het was een breed overzicht van de grote lijnen der staatkundige structuren van deze tijd waarin de invloed doorpeild werd, enerzijds van de democratie en anderzijds van de technocratie, die zich het recht aanmatigt, de enige regelaarster te worden van het toekomstig maatschappelijk leven. Deze uitdaging die in het huidig tijdsgewricht op zoveel gebieden wordt gesteld, wilde de spreker opvangen en tegenover haar eisen, die volgens de redenaar moeten leiden tot dwang en dictatuur, stelde hij de noodzakelijke, doeltreffende tussenkomst van de mens, die alleen in staat is, zijn geluk op deze wereld te verzekeren.

Deze rede was doorspekt met beschouwingen van alle mogelijke recente sociologen en politiekers die zich in de ene of de andere zin over dit allerge wichtigst probleem hebben gebogen. Het was stellig niet een gemakkelijk te volgen uiteenzetting en de tekst was voorzeker zwaar op de hand, doch de rede werd op uitstekende wijze voorgedragen, gaf aan velen diep te denken en oogstte een aanzienlijke bijval.

De Heer Stafhouder Edgar Boonen, bracht daarna in een fijn geslepen toespraak, de traditionele kritiek uit op

de stellingen van de openingsredenaar. Al wilde hij niet in detail de bevestigingen van Mr. Erdman weerleggen, drukte hij toch zijn groot scepticisme uit aangaande de mening dat de technocratie noodzakelijkerwijze moet leiden tot dictatuur en tot een onmenselijke samenleving.

Daarna bracht de Stafhouder een aangrijpende hulde aan de confraters die gedurende het vorig gerechtelijk jaar aan de Balie zijn ontvallen.

Deze uiterst geslaagde openingszitting werd gevolgd door een druk bijgewoonde receptie in het Rubenshuis aangeboden door de Voorzitter der Conferentie en Mevrouw Jan Lenaerts.

Het traditioneel banket had plaats in het Huis Osterreich en na het genieten van gastronomische heerlijkheden luisterde het gezelschap met enthousiasme naar de traditionele revue waarin zoveel acteurs optraden dat het onbegonnen werk zou zijn ze allen te vermelden. Ploegen van ouderen en jongeren wisselden elkaar af om aldus op gelukkige wijze de stijl van de traditie en die van de contestatie om beurt te huldigen. Het was een overweldigend spektakel dat deed lachen, gieren en brullen...

Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent

De plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent zal plaats hebben op zaterdag 24 oktober a.s. te 15 uur in de zittingszaal van het Hof van Assisen.

Mr. Piet Van Eeckhout houdt de openingsrede en zal spreken over «Recht in een averechtse maatschappij».

MEDEDELINGEN

Nationaal Verbond van de Magistraten van Eerste Aanleg

Algemene Vergadering

De gewone algemene vergadering van de leden van het Nationaal verbond van de magistraten van eerste aanleg zal op 24 oktober 1970 te 14.30 uur in het gerechtsgebouw te Brussel doorgaan.

Te dezer gelegenheid worden in de voormiddag twee studiezittingen gehouden.

Programma van de werkzaamheden:

1. Te 10.15 uur - studiezittingen
 - a) «De voorlopige hechtenis» met inleidend verslag in het Nederlands door de heer H. Albers, onderzoeksrechter te Brussel (zaal 12 rechtbank van eerste aanleg)
 - b) «De nieuwe procedure tot gerechtelijke ontzetting», met inleidend verslag in het Frans door de heer A. Dupont, rechter te Charleroi (zaal 11).
2. Te 12.30 uur - middagmaal in de «Prins Albert Club» Karmelietenstraat 20 te Brussel.
3. Te 14.30 uur - Algemene vergadering voorbehouden aan de leden. (zaal 12).

Vrije Universiteit Brussel - Colloquium 6 november 25 jaar Verenigde Naties - Balans en Perspectieven

Het Centrum voor de Studie van het Recht van de Verenigde Naties en de Gespecialiseerde Organisaties van de Vrije Universiteit Brussel heeft de eer U uit te nodigen op het colloquium «25 jaar Verenigde Naties - Balans en

Perspectieven», georganiseerd in samenwerking met de Belgische Vereniging voor de Verenigde Naties, en gehouden ter gelegenheid van de XXVe verjaardag van de oprichting van de Organisatie der Verenigde Naties.

Dit colloquium heeft plaats op vrijdag 6 november 1970 in de grote zaal van het Instituut voor Sociologie, Johanna-laan 44, 1050 Brussel.

Programma :

9 u. 30 : Verwelkoming door Prof. Dr. A. Gerlo, Rector van de Vrije Universiteit Brussel. Inleidend woord door Prof. F. De Pauw, Directeur van het Centrum.

10 u. : «Hoop en betrachting in San Francisco», Prof. Dr. H. Rolin, Minister van Staat, medeondertekenaar van het Handvest van de Verenigde Naties.

10 u. 30 : «UNO — ideale oplossing voor arm en rijk?», Prof. Dr. A.A.J. Van Bilsen, Docent aan de Rijksuniversiteit Gent.

11 u. 15 : «De bijdrage van der Verenigde Naties tot de ontwikkeling van het internationaal recht», Dr. E. Bal, Raad bij de permanente vertegenwoordiging van België bij de NAVO, gewezen lid van de permanente vertegenwoordiging van België bij de UNO.

12 u. : Receptie.

14 u. 30 : «Heeft de universele bescherming van de Rechten van de Mens enige kans?», dhr. L. Van den Maagdenberg, d.d. Adjunct-adviseur bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

15 u. 15 : «Les Nations Unies en tant qu'instrument de paix et de sécurité», Mr. A. Berard, Ambassadeur de France, ancien représentant permanent de la France au Conseil de Sécurité et ancien chef de mission permanente de la France aux Nations Unies.

16 u. : «De bijdrage van het Internationaal Gerechtshof tot de internationale geschillenregeling», Prof. Mr. W. Rip-hagen, Jurisconsult van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van Nederland.

16 u. 45 : Slotrede : «Heeft de UNO nog zin?», dhr. C. Schuurmans, ambassadeur van België te Bonn, gewezen permanent vertegenwoordiger van België bij de UNO.

De praktische inrichting van het colloquium wordt verzorgd door het Centrum voor de Studie van het Recht van de Verenigde Naties en de Gespecialiseerde Organisaties der Vrije Universiteit Brussel (directeur Prof. Dr. F. De Pauw).

Documentatie en volgende studierapporten zullen ter beschikking van de deelnemers gesteld worden : Politieke geschillenregeling (Mej. A. Regout, wetenschappelijke medewerkster, UNO-centrum) ; Politieke geschillenregeling-Veiligheidsraad (Prof. Dr. E. Van Bogaert) ; Juridische geschillenregeling (Prof. Dr. B. De Schutter, adjunct directeur) ; Economische en sociale verwezenlijkingen (dhr. R. Sommereyns, wetenschappelijk medewerker, UNO-Centrum) ; Rechten van de Mens (dhr. A. Beirlaen, wetenschappelijk medewerker B.I.T.-project) ; Dekolonisatie (dhr. A. Verschaffel, wetenschappelijk medewerker UNO-Centrum en H. Slabbinck, student) ; Lucht- en ruimte-recht (dhr. S. Depuydt, dr. in de rechten, lic. int. recht).

Het colloquium zal plaats hebben in de grote zaal van het Instituut voor Sociologie, Johanna-laan 44, 1050 Brussel (1ste verd.).

Elke toespraak wordt gevolgd voor discussie, die in beide landstalen kan verlopen.

Inschrijvingen te sturen naar het Centrum voor UNO-recht V.U.B., Ad. Buyllaan 105, 1050 Brussel (tel. 49.98.30 - toestel 2391).

Deelneming is kosteloos. Documentatie en verslagen te verkrijgen tegen 100 F (studenten 50 F).

Inrichtend comité : Prof. Dr. B. De Schutter, Adjunct-directeur van het Centrum, dhr. Y. Van De Steen en R. Sommereyns, Mej. A. Regout, wetenschappelijke medewerkers.

Katholieke Universiteit te Leuven.

Vervolmakingscursus sociale zekerheid 1970.

In de maanden oktober tot december 1970 richt het Instituut voor Sociaal Zekerheidsrecht van de K.U.L. (dir. prof. R. Dillemans) een reeks van zes vervolmakingscursussen in over de recente ontwikkeling in het sociaal procesrecht en in het materieel recht van de sociale zekerheid.

Elk onderwerp wordt ingeleid door de meest bevoegde en verantwoordelijke persoon op dat gebied, waarna vrije discussie zal worden gevoerd. Vragen mogen bij voorbaat schriftelijk aan het sekretariaat worden gezonden ; dit zal ze overmaken aan de inleiders, die ze bij voorrang zullen beantwoorden.

Alle belangstellenden, die wensen hun kennis van het sociaal procesrecht en van de voornaamste talkken van de sociale zekerheidswetgeving op punt te stellen, kunnen hiervoor inschrijven.

Hoger Studiegenootschap voor Sociaal Recht v.z.w. Vindictivelaan 19, Oostende

Seminarie voor Arbeidsongevallenrecht

In de schoot van het Hoger Studiegenootschap voor Sociaal Recht werd thans opgericht : «Het Seminarie voor Arbeidsongevallenrecht», dat bestemd is om specialisten in de arbeidsongevallenwetgeving te vormen. De meest verscheidene aspecten van deze wetgeving in de breedste zin, worden er zeer grondig behandeld en dit op het stuk van wettekst, interpretatie, jurisprudentie, rechtsleer, vrij onderzoek, adviezen van officiële organen, professionele en interprofessionele standpunten, techniekstudie, bibliografie, enz.

Het programmajaar 1970-1971 voorziet een schriftelijke cyclus met twee (zelfde) mondelinge colleges, nl. te Gent en te Hasselt, terwijl acht afzonderlijke probleemstudies grondig worden behandeld en waarbij alle deelnemers individueel (facultatief) kunnen worden betrokken. Deze ontvangen overigens een ruime documentatie, leggen schriftelijke problemen voor, ontvangen de verslagen van de werkgroepen en de teksten van de beëindigde studies.

Inlichtingen en brochure : Hoger Studiegenootschap, Vindictivelaan 19, Oostende.

Eenvormige Benelux-Wet inzake de warenmerken.

Wij ontvingen van het Antwerps Octrooi- en Merkenbureau M. F. J. Bockstaal de hieronderstaande belangrijke mededeling.

* * *

Ter aanvulling van de documentatie die wij U toege-stuurd hebben na de laatste bekrachtiging van deze wet, delen wij U mede dat het uitvoeringsreglement ervan thans gepubliceerd is. Ziehier, ter herinnering, een korte samenvatting van de beschikkingen van de wet die op 1 januari a.s. in voege treedt :

1. Vanaf deze datum neemt de eenvormige Benelux-wet inzake de warenmerken de plaats in van de nationale Belgische, Luxemburgse en Nederlandse wetten voor al wat betreft het verwerven van het recht.

2. Elk nationaal Belgisch, Luxemburgs of Nederlands depot, vóór 1 januari 1971 ingeschreven, moet in een Benelux-depot omgezet worden.

3. De omzetting dient verplichtend te gebeuren tussen 1 januari en 31 december 1971, bij ontstentenis waarvan het recht vervalt.

4. De eenvormige Benelux-wet houdt rekening voor het bepalen van de prioriteitsrechten, hetzij met een bestaand nationaal depot, hetzij met een daadwerkelijk eerder gebruik in minstens één van de Benelux-landen en voor zover een Benelux-depot verricht wordt vóór 31 december 1971.

Twee gevallen komen in aanmerking :

I. het Benelux-depot op basis van een bestaand nationaal depot of van daadwerkelijk gebruik.

II. het Benelux-depot van nieuwe merken.

I. Wat betreft het Benelux-depot op basis van een bestaand nationaal depot of van daadwerkelijk gebruik.

Het uitvoeringsreglement bepaalt als volgt de gegevens die dienen verstrekt in de aanvraag om Benelux-depot : aard en tijdstip van de feiten die aan de oorsprong liggen van het verkregen recht, m.a.w. :

a) wanneer het gaat om een recht verkregen door vroegere depots, data en nummers hiervan ;

b) wanneer het gaat om een recht verkregen door het gebruik van het merk, het of de Benelux-land(en) waar dit gebruik heeft plaats gehad, met, per land, datum van het gevestigd en bewijsbaar gebruik.

c) wanneer het merk het voorwerp heeft uitgemaakt van een overeenstemmende internationale inschrijving, die nog van kracht is, nummer en datum hiervan.

Kosten.

De kosten verbonden aan de formaliteiten van een Benelux-depot op basis van een verkregen recht, bedragen BF 1.250,- per merk. In geval van verschillende merken, samen behandeld, bedragen de kosten BF 1.000,- per merk, vanaf het tweede tot het vijfde, en BF 750,- per merk vanaf het zesde.

Wij sporen U dan ook aan ons, zonder verwijl de lijst te bezorgen van diegene onder uw merken waarvoor U de rechten, in één of meer Benelux-landen verkregen door depot of door effectief gebruik, wenst te vrijwaren.

Duur.

Het eerste Benelux-depot heeft een geldigheidsduur van 1 tot 10 jaar. Het vervalt op de dag en in de maand van zijn inschrijving, in het jaar dat hetzelfde cijfer der eenheden bevat als het jaar waarin het ingeroepen verkregen recht is ontstaan.

Het is echter mogelijk tegelijkertijd verlenging aan te vragen voor 10 bijkomende jaren, die overeenstemmen met de normale geldigheidsduur van een Benelux-depot van een nieuw merk.

De kosten aan deze verlenging verbonden bedragen BF 4.000,- per merk.

Gelieve aan te geven of de verlenging meteen moet worden aangevraagd voor uw merken of voor sommige ervan.

II. Benelux-Depot van nieuwe merken.

Vanaf 1 januari 1971 zullen de nationale Belgische,

Luxemburgse en Nederlandse Merkenregisters afgesloten worden voor de nationale deponering van merken zodat men noodzakelijkerwijze verplicht zal zijn een Benelux-depot te verrichten dat echter bescherming zal verlenen in de drie betrokken landen als één geheel.

Zeër belangrijke opmerking.

Volgens de eenvormige Benelux-wet wordt het exclusief recht op het merk verkregen door het eerste Benelux-depot hetgeen betekent dat men zich voor nieuwe merken niet meer zal kunnen beroepen op een eerste gebruik.

Kosten.

De kosten verbonden aan het Benelux-depot van een nieuw merk bedragen BF 4.500,-.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jg. 1970 - nr. juni.

Wetgeving.

Arresten en adviezen van de Raad van State, jg. 1970 - nr. februari-maart.

Rechtspraak.

Tijdschrift voor notarissen, jg. 1970 - nr. 9.

J. De Mey, Inbreng van bedrijvigheid in N.V. en P.V.B.A. — Rechtspraak. — Vruchtgebruik. — Belastingen (rechtstreekse). — Wetgeving. — Bestuurlijke beslissingen. — Registratierechten. — Bibliografie. — Notariaat.

Tijdschrift voor Privaatrecht, jg. 1970 - nr. 2.

Beekhuis C.H., Het nieuwe Nederlandse wetsontwerp voor het bewijsrecht. — Van Gerven W., Overzicht van de coöperatie- en concentratietechnieken naar Belgisch recht. — Heyning-Plate L.S. Ch., en Suetens-Bourgeois G., Enkele beschouwingen over het retentierecht naar Belgisch en Nederlands recht.

Jura Falconis, jg. 1970 - nr. 5 (juni-juli).

M. Van den Daelen, De verplichtingen van de bankier jegens de ordergever bij het onherroepelijk dokumentair krediet. — E. Haesbrouck, Opvordering van de krijgsmacht tot handhaving van de openbare orde. — M. Debonnaire en J. Grauls, De verhouding internationaal - nationaal recht. — J. Lievens, Cybernetica, nieuwe kansen, nieuwe problemen. — E. Leclair, Schenkingen in het registratierecht.

Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen, jg. 1970 - nr. 2.

J. Briers, Publiciteit in de audio-visuele media, Het voorbeeld van het buitenland. — R. Ansloos, Enkele sociaal-economische aspecten van de loonindexering. — J.-M. Boddaert, Criminologisch onderzoek in verband met de desertie en de misdrijven van gemeen recht gepleegd door militairen. — Kronieken en mededelingen. — Boekbesprekingen.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jg. 1970 - nr. 5 (mei).

Eerste deel: documenten, feiten en studies. — Tweede deel: de communautaire activiteiten in maart 1970. — Derde deel: bronnen, referenties en mededelingen.

Tijdschrift voor bestuurswetenschappen en publiekrecht, jg. 1970 - nr. 4.

Hagen, A.J. Nederlands recht inzake gewetensbezwaren tegen militaire dienst. — Macharis, G., De externe controle op de vastlegging van de uitgaven. — Maes Rudolf, Het controlecomité voor de elektriciteit en het gas en het toezicht op de inrichting van de elektriciteits- en gasvoorziening in België. — Kronieken. — Rechtspraak. — Boekbesprekingen.

Tijdschrift van de Vrederechters, jg. 1970 - nr. 8-9.

Bibliographie. — Kronijk van de vredegerichten. — Rechtspraak: beknopte inhoud.

Tijdschrift voor sociaal recht, jg. 1970 - nr. 4.

Bourgeois R. en Van Put R., Wijkt het statuut van de handelsvertegenwoordiger af van het algemeen recht? — Wetgeving. — Rechtspraak. — Verbreking vóór de uitvoering van het kontrakt. — Vergoeding. — Gemeen recht.

Tijdschrift voor aannemingsrecht, jg. 1970 - nr. 3.

Rechtspraak. — Boekbespreking.

De Gemeente, jg. 1970 - nr. 8-9.

E. Jonckheere, De gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober 1970. — Bent Maes, De Staat wil de oprichting stimuleren van centra voor huwelijks- en gezinsconsultatie. — R. Maes, Parlementaire kroniek.

Nederlands juristenblad, jg. 1970 - nr. 34.

Mr. H. W. R. Beerling, Artikel 40 Wegenverkeerswet. — Mr. D. Giltay Veth, De rapporten - Bloemaerts en Witsen Elias (II, slot). — Opmerkingen en mededelingen MR. O. Moorman - Van Kampen, Disciplinair recht voor de leden van het O.M. — Mr. C.J. Goudsmit, Adviezen van de Raad van State. — Mr. L. J. van Uden, Opmerking naar aanleiding van gegarandeerde betalingsopdrachten en faillissement. — Prof. Mr. Ch. Petit, Het naamrecht van de gescheiden vrouw.

Weekblad voor privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie, jg. 1970 - nr. 5.100.

Prof. Mr. J. L. P. Cahen, Vorm, vorm en titel, of titel? — Berichten en mededelingen. — Broederschap der Candidaat-Notarissen. — Benoemingen, Overlijden, enz.

Advocatenblad

Mr. L. Wischers Hoeth, De Balie, een leemte in de rechtshulp? — Mr. J. Hollander, Fiscaal bulletin XI. —

Mr. H. O. Thunnissen, Cremers' Bouwrecht. — College van afgevaardigden. — Hof van Discipline, beslissing nr. 207, noot O. A. C. V. — Mededelingen. — Personalía.

Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis, jg. 1970 - nr. 1-2.

Eg. I. Strubbe, Joos de Damhouder als criminalist. — Philippe Meylan, La stipulation habere licere. — A.L. Olde Kalter, *Condictio ex causa furtiva und dominium*. — J. A. C. Thomas, *Furtum pignoris*. — David Pugsley, Causation and Confessions in the *Lex Aquilia*. — Stephan Kuttner and Robert Somerville, The So-Called Canons of Nîmes (1096). — P. Avonds, Jan van Hoesem en Leuven.

Tijdschrift voor europees en economisch recht, jg. 1970 - nr. 8.

Prof. Mr. P. Verloren van Themaat, De aanpassing van de staatshandelsmonopolies. — Jurisprudentie.

Tijdschrift voor vennootschappen, verenigingen en stich-

Dr. H. M. H. A. van der Valk: Inflatie: afwenden, niet afwentelen. — Prof. dr. W. J. van de Woestijne, Maatschappelijke achtergronden van de fusiegedragsregels 1970. — Mr. H. H. Nauta: Testamentaire en contractuele regelingen betreffende bedrijfsopvolging. — Dr. F. W. C. Blom: Certificering van hypotheekbankaandelen. — Korte notities. — Vragenrubriek. — Boekbespreking.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jg. 1970 - nr. 2.

Mr. J. H. Dalhuizen, Eerkenning en executie van buitenlandse faillissementen in de E.E.G.-landen en het voorontwerp-E.E.G.-verdrag. — Boekbeschouwingen. — Opmerkingen en mededelingen.

Ars Aequi, jg. 1970 - nr. 8 september.

M. W. ter Horst, Arbeidsinkomen of onbelaste vermogenwinst? — C. W. M. van Ballegooyen, Stanley Brown en de laatste resten van tropisch strafrecht. — Prof. Mr. B. M. Telders, *Ars longa, vita brevis*. — Rechtsvraag. — Actualiteiten. — Verslagen. — De rechtstheorie van Josef Esser. — De EEG uit de overgang. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Jurisprudentie.

Journal des Tribunaux, Jg. 1970 - nr. 4.714.

Ganshof van der Meersch, *Propos sur le texte de la loi et les principes généraux du droit* (1e deel). — Rechtspraak.

Revue critique de jurisprudence Belge, jg. 1970 - 1e trimestre.

Droit international privé. — Compétence et ressort. — Responsabilité (hors contrat). — Mandat. — Louage d'ouvrage. — Examen de Jurisprudence (1965 à 1968).

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jg. 1970 - nr. 10.

S. Zawadzki et L. Kubicki, *L'élément populaire et le juge professionnel dans la procédure pénale en Pologne*. —

J. Van Nuland., Les enfants de détenus. — Chronique. — Bibliographie.

Annales de Droit, jg. 1970 - nr. 1.

Dalcq R.O., Problèmes actuels de la responsabilité civile. — Fontaine M., Quasi-contrats du plan et groupements d'intérêts économique: étapes nouvelles du droit économique. — Van Bunnan L., Le statut de la publicité dite comparative. — Taquet M. et Leroy J., Le Code européen de sécurité sociale. — Meulders M.T., Les réformes récentes du Droit de la famille en France.

Annales de la Faculté de Droit de Liège, jg. 1970 - nrs. 1-2.

Casters F., A la Mémoire. — Vanwijck Alexandre M., Le « Leasing immobilier ». — Lewalle P., L'abrogation des actes administratifs unilatéraux.

Revue Pratique du Notariat Belge, jg. 1970 - nr. 2569.

Depuis la loi du 4 novembre 1969, qui peut bénéficier du droit de préemption? — Revue de la jurisprudence belge. — Chambres de discipline des notaires du Royaume pour 1970-1971. — Bibliographie. — Notariat.

Mouvement communal, jg. 1970 - nr. 8-9.

P. Lamaye, La commune et l'emphytéose. — J. Dams, Les communes devant la T.V.A. — L. Bosman, Le budget 1970 de la Santé publique - A propos des C.A.P. — La tenue du casier judiciaire. — La radio scolaire fait peau neuve! — R. Maes, Chronique parlementaire (1re partie).

Recueil general de l'enregistrement et du notariat, jg. 1970 - nr. 21.384 à 21.391.

Divorce et séparation de corps par consentement mutuel. Transmission de moitié des biens des époux à leur des-

cendants. — Transcription hypothécaire. — Intérêt légal. — Enregistrement. — Greffe. — Timbre Succession. — Testament. — Bibliographie.

Revue generale des assurances et des responsabilités, jg. 1970 - nr. 8.

Art. 1384. — Commettant. — Chose. — Resp. Profes. — Entrepreneur de voirie. — Instituteur. — Commerçants. — Répar. — Ayants-droit. — Commune. — Domm-intér. Les. matérielle. — Les. Physique. — Act. en répart. — Chose jugée. — Droit pénal. C. pénal. — Ass. Acc. — Répons. — Ass. Sociales. — Maladie-invalidité. — A.M.I. Cométence.

Revue Internationale des Sciences Administratives, jg. 1970 - nr. 2.

C.Y. Wu, La recherche opérationnelle au service des pays en développement. — C.A. Murray, Les principes classiques de la préparation du budget de l'Etat. — S.A. Ivarsson, Effets de l'information du budget-programme sur l'administration. — H. Emmerich, L'héritage administratif de Franklin D. Roosevelt. — O.G. Stahl, Les répercussions sur l'administration publique des développements politiques mondiaux. — A.D.R. Salinas, La détermination des besoins et l'organisation des programmes de développement des cadres de la fonction publique. — S.K. Bailey, Les responsabilités internationales de l'université moderne. — R. La Porte, Quelques facteurs influençant le développement économique de Ceylan. — Résumés des articles publiés en langues anglaise et espagnole. — Ecoles et instituts d'administration publique. — Bibliographie sélectionnée. — Coopération technique. — Nouvelles. — Chronique de l'Institut.

Recueil de Jurisprudence du Droit Administratif et du Conseil d'Etat, jg. 1970 - nr. 1.

Moureau L., La collaboration nécessaire entre administrateurs et juristes

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"